ישוע - הבודהה היהודי

אלי מלכי

מאי 2017

malki@netmedia.net.il

1. מבוא

מאמר זה מהווה המשך והרחבה של הפרק על ישוע במאמר הקודם שלי – "דרכם הרוחנית של האיסיים"[1].

ישוע הוא דמות חידתיות וייחודית בהיסטוריה האנושית. מצד אחד הוא היה יהודי כמעט אנונימי שהוצא להורג בגיל צעיר בפקודת הנציב הרומי בארץ ישראל. המקורות ההיסטוריים של תקופתו כמעט ולא מזכירים אותו, ועל פניו נראה שהוא הותיר רושם מועט מאוד בימי חייו.

מצד שני מסביב לדמותו ההיסטורית נוצרה דת עולמית חדשה שעיצבה את התרבות המערבית, ושמונה היום מעל שני מיליארד מאמינים בכל רחבי תבל. דת זו הפכה את אותו יהודי אנונימי לישות רוחנית שהתגשמה בבן אנוש והקריבה את חייה על מנת לגאול את המין האנושי.

באופן פרדוקסלי הדת הנוצרית, שלכאורה ממשיכה את דרכו של ישוע - יהודי שהטיף לאהבת האדם, הייתה המקור להיווצרותן של תורות אנטישמיות ושל שנאת יהודים שהגיעה לשיאה בשואת יהודי אירופה.

מאמר זה איננו עוסק בדת הנוצרית, אלא בדרכו הרוחנית של ישוע. כותרת המאמר "ישוע – הבודהה היהודי" מצביעה על תוכנו. המונח בודהה, שפירושו בסנסקריט "זה שהתעורר" מתייחס לאדם שחווה הארה והגיע למצב תודעתי של מודעות מלאה. התואר בודהה איננו מתייחס לאדם ספציפי, אלא למצב ההארה שעל פי המסורת הבודהיסטית היו רבים שזכו להגיע אליו.

למיטב הבנתי ישוע אכן היה בודהה – אדם שזכה להשגה רוחנית גבוהה ושאף להנחיל את הדרך להארה רוחנית גם לאחרים. ישוע המורה הרוחני פעל ולימד בארץ ישראל וכל תלמידיו היו יהודיים. ב"דרכם הרוחנית של האיסיים" הצגתי את ההשערה שישוע המשיך מסורת רוחנית אזוטרית שנשמרה בהתחלה על ידי הכוהנים בבית המקדש בירושלים, ולאחר מכן על ידי כת האיסיים.

בדומה ל סִידְּהָארְתָה גַאוּטַמַה – הבודהה ההיסטורי - ישוע הפך את המסורת הרוחנית היהודית לנגישה לכל מי שהיה מוכן ללמוד אותה, ולפיכך הוא ראוי לכינוי הבודהה היהודי.

סטוארט פרין – מורי הרוחני – כותב את הדברים הבאים בספרו "לנווט בנהר הזמן":

"בליבה של כל דת נמצא מרכיב מיסטי שדומה לטכניקת המדיטציה שפיתח רודי. אם נחפור ונוציא את ההשקפות שחבויות בטקסטים, נמצא רבדים של משמעויות עמוקות שיובילו אותנו לתחום של הארה רוחנית."[2]

מאמר זה הוא ניסיון לקלף את המעטה התיאולוגי שנוצר מסביב לדמותו של ישוע, ולחדור למרכיב המיסטי בתורתו.

---

[1] אלי מלכי "דרכם הרוחנית של האיסיים", מרץ 2015 - http://www.inbest.co.il/NGO/Essenes.pdf

[2] התרגום של הקטע הרלוונטי וכן הפניה למקור נמצאים בקישור שלהלן:
https://ellimalki.wordpress.com/2017/04/03/%D7%94%D7%A2%D7%9D-/%D7%94%D7%A0%D7%91%D7%97%D7%A8
מידע לגבי רודי (סוואמי רודרננדה) ניתן למצוא בקישור שלהלן: http://www.inbest.co.il/NGO/Rudi.pdf

2. ישוע האיש או האל

מקורה של התאולוגיה הנוצרית הוא באגרותיו של פאולוס שנכתבו בשנות ה-50 וה- 60 לספירה (כעשרים עד שלושים שנה לאחר מותו של ישוע). פאולוס הוא שמו היווני של שאול התרסי (יליד תרסוס שבאסיה הקטנה) שנולד כיהודי, אולם הפך למאמין באלוהותו של ישוע בעקבות התגלות שהייתה לו לטענתו. המקורות ההיסטוריים לתולדות חייו של פאולוס הם ספר מעשי השליחים והמידע שקיים באגרות שנכתבו על ידו. ישנם חוקרים שמטילים ספק באמינות המידע ההיסטורי בנוגע לפאולוס בספר מעשי השליחים. עם כל זאת כל המקורות מעידים על כך שפאולוס מעולם לא פגש את ישוע, לא היה תלמיד שלו ולא קבל ממנו חניכה רוחנית.

פאולוס נחשב ע"י חוקרים רבים כמייסדה האמתי של הדת הנוצרית, מכיוון שבאגרותיו מנוסחים לראשונה העקרונות התאולוגיים שלה.

- ישוע איננו אנושי, אלא הוא בן האלוהים באופן מילולי. על פי ההשקפה התאולוגית הנוצרית לישוע אין אב ביולוגי, ומרים אמו התעברה מרוח הקודש.
- מותו של ישו נועד לכפר על חטאיהם של בני האדם.
- ישוע קם לתחייה באופן פיזי והתגלה לתלמידיו לאחר מותו.

בנוסף לעקרונות התיאולוגיים של הדת הנוצרית מציגים ספרי הברית החדשה גם את סיפור חייו של ישוע, שבתוכו משולבים קטעים מהדברים שהוא עצמו אמר. המקור המקובל לדברי ישוע הוא שלושת ספרי הבשורה הראשונים - מרקוס, מתי ולוקס – שדומים מאוד אחד לשני ולכן נקראים "הבשורות הסינופטיות". מקובל להתייחס לבשורות הסינופטיות כמקור העיקרי שממנו ניתן ללמוד על חייו ופועלו של ישוע ההיסטורי. רוב החוקרים סבורים שספרי הבשורה הסינופטיים מתבססים אחד על השני וכן על מקורות קדומים יותר. הדעה המקובלת במחקר היא שספר הבשורה של מרקוס שנכתב כנראה קצת אחרי חורבן בית שני, היווה מקור לספריהם של לוקס ושל מתי המאוחרים יותר. אולם בספריהם של לוקס ומתי ישנם קטעים משותפים רבים שמצטטים מימרות של ישוע, שאינם מופיעים בספר הבשורה של מרקוס. לפיכך רוב החוקרים סבורים שהיה ללוקס ולמתי מקור משותף שמכונה "מקור המימרות" (Logia ביוונית), ושנקרא גם מקור Q.

עם כל זאת חשוב לזכור שכל ספרי הבשורה נכתבו לאחר כתיבתן של האגרות של פאולוס. כותביהם של ספרי הבשורה כבר הכירו את התאולוגיה של פאולוס ושילבו אותה בתיאור חייו ופועלו של ישוע. כתוצאה מכך מטילים חוקרים רבים ספק באמינות ההיסטורית של תיאור חיי ישוע בספרי הבשורה. במקביל גם המימרות שמיוחסות לישוע בספרי הבשורה עברו בחלקן עריכה על מנת להתאים אותן להשקפה התאולוגית החדשה שיצר פאולוס.

מה ניתן אפוא לדעת על ישוע ההיסטורי?

כדי לענות על שאלה זו יש צורך לחפש מקורות חיצוניים לספרי הבשורה שמזכירים אותו. המקור החיצוני החשוב ביותר לגבי תולדות חייו של ישוע הוא יוסף בן מתתיהו, שמזכיר אותו פעמיים בספרו "קדמוניות היהודים". יוסף בן מתתיהו נולד מספר שנים לאחר מותו של ישוע, אולם מכיוון שהוא לא היה שותף לאמונה הנוצרית עדותו לגבי דמותו ההיסטורית של ישוע נחשבת כאובייקטיבית. עם כל זאת חוקרים רבים סבורים שהאזכורים אודות ישוע בכתבי יוסף בן מתתיהו עברו עריכה נוצרית. שלמה פינס – חוקר ומרצה לפילוסופיה יהודית באוניברסיטה העברית – מצא ציטוט של דברי יוסף בן מתתיהו אודות ישוע, בתוך חיבור של סופר ערבי נוצרי בן המאה העשירית לספירה בשם אגפיוס. ציטוט זה מקביל לאזכור העיקרי

של ישוע בספר "קדמוניות היהודים". דוד פלוסר מציג השוואה בין שני הקטעים שממחישה את ההבדלים ביניהם.[3]

קדמוניות היהודים ,י"ח 63-64	המובאה מספרו של אגפיוס
	ובדומה לכך יוספוס העברי ,כי הוא אומר בחיבוריו אשר הוא כתב על משטר היהודים:
ובאותו זמן היה ישוע ,איש חכם אם מותר לקרוא לו בשם איש ,שכן היה עושה מעשה פלא	באותו הזמן היה איש חכם הנקרא ישוע והתנהגותו הייתה טובה
והיה רבם של הבריות שקבלו את האמת בהנאה והוא משך אחריו יהודים רבים וגם רבים מן ההלנים.	והוא היה ידוע כאיש מידות טובות ואנשים רבים מן היהודים ומעמים אחרים נהיו לתלמידיו.
הוא היה המשיח	
וכשהוציא פילטוס את דינו לתליה ,על פי מסירתם של האנשים הראשונים במעלה אצלנו	פילטוס דן אותו לתליה ולמוות
אלה שאהבו אותו בתחילה, לא פסקו מלאהוב אותו	אלה שנעשו תלמידיו לא עזבו את תורתו
שכן הופיע אליהם ביום השלישי והוא שוב חי לאחר שנביאי האלוהים ניבאו עליו דבר כזה , וגם רבבות נפלאות אחרות .	הם סיפרו ,שהופיע להם שלושה ימים אחרי צליבתו ושהיה חי .ואולי הוא המשיח ,אשר אמרו עליו הנביאים נפלאות
ועד היום לא פס שבט המשיחיים ,הנקרא כך על שמו.	

ההשוואה בין הקטעים מבליטה את התוספות לטקסט של יוסף בן מתתיהו, שאותם הוסיף כנראה מעתיק נוצרי שרצה להתאים את הטקסט לדוקטרינה הנוצרית מבית מדרשו של פאולוס. בציטוט שנמצא בחיבורו של אגפיוס נשמטו הדברים הבאים:

- ההתייחסות לישוע כאל ישות לא אנושית;
- ההתייחסות לישוע כאל משיח;
- האשמת מנהיגי היהודים בהוצאתו להורג של ישוע;
- הסתייגות מהקימה לתחייה כסיפור שסיפרו תלמידיו של ישוע ולא כעובדה.

ישוע מתואר בגרסה של אגפיוס לדברי יוסף בן מתתיהו כאדם חכם, בעל מידות טובות שמשך אחריו תלמידים רבים שחלקם היו גם לא יהודיים.
דמותו של ישוע שעולה מרוב המימרות שלו היא של מורה רוחני חכם וכריזמטי. כאמור רוב החוקרים סבורים שהיה מקור קדום למימרותיו של ישוע שלא השתמר. אולם מסתבר שלמרות הצנזורה החריפה שהפעילו אבות הכנסייה על כתבים נוצריים שלא תאמו את הדוקטרינה הנוצרית המקובלת, הצליח בכל זאת ספר מימרות אחד להגיע לידינו. ספר זה שנקרא "ספר הבשורה של תומא" התגלה ב- 1945 במדבר במצרים, ליד העיר נאג חמדי. ספר הבשורה של תומא כתוב בשפה הקופטית העתיקה ומכיל 114 מימרות שמיוחסות

[3] ד. פלוסר, "יהדות ומקורות הנצרות", ספריית הפועלים, 1989. עמוד 73.

לישוע. לאחר שנמצא כתב היד הקופטי הסתבר לחוקרים שהוא זהה לקטעי כתב יד אחר שנמצאו ליד העיר אוקסירינכוס שבמצרים בשנת 1896. הפפירוס שנמצא באוקסירינכוס נכתב ביוונית, ונחשב כקדום יותר מזה שנמצא בנאג חמדי. חוקרים רבים משוכנעים ששני הטקסטים מבוססים על מסורת בעל פה שהועלתה על הכתב בסמוך למותו של ישוע. הספר מיוחס לדידימוס יהודה תומא, שפירושו יהודה התאום (דידימוס – תאום ביוונית; תומא – תאום בארמית).

המימרות בספר הבשורה של תומא חופפות ברובן למימרות שמופיעות בספרי הבשורה האחרים. למעשה 100 מתוך 114 המימרות שבספר, מופיעות בנוסחים דומים גם בספרי הבשורה האחרים. לאור זאת סברו בתחילה החוקרים שספר הבשורה של תומא מבוסס על ספרי הבשורה הסינופטיים, וזמן חיבורו מאוחר יותר. אולם בדיקה מעמיקה יותר ממחישה שאפשרות זו איננה סבירה (הניתוח המלא מוצג ב"דרכם הרוחנית של האיסיים")[4].
האפשרות הסבירה יותר היא שספר הבשורה של תומא איננו מבוסס על הבשורות הסינופטיות, ולכן הוא מהווה מקור בלתי תלוי בהן. שלושת ספרי הבשורה הסינופטיים משקפים כנראה מקור אחד נוסף שעליו הוסיפו המחברים תוספות שתואמות את השקפת עולמם. לאור זאת סביר להניח שבספר הבשורה של תומא נמצא תיאור של תורתו המקורית של ישוע, כשהיא משוחררת מהדוקטרינה הפאולינית שהולבשה עליה בשלב מאוחר יותר.

איל רגב – חוקר ומרצה במחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה שבאוניברסיטת בר אילן – מציג גם הוא עמדה דומה.

"יש בבשורה על פי תומס אמרות מקבילות לאלו המופיעות ב'מקור האמרות הסינופטי' ואף בבשורה על פי מרקוס, ורובן נושאות אופי חכמתי, ללא התייחסות למשיחיותו של ישו. מכאן ששנים רבות לאחר הצליבה היו מי שהאמינו שישו היה חכם, נביא או איש קדוש, אך לא משיח, והתעלמו מ'פולחן ישו' שהתייחס לצליבתו, לתחייתו בחג הפסחא ולהתגלותו לתלמידיו. חוקרים כגון קוסטר, רובינסון וסטפן פטרסון טענו שבבשורה על פי תומס השתמרו הגרסאות הקדומות ביותר של אמרותיו של ישו, ושיש בה תיעוד למסורת הקדומה, לפני שהאמונה בישו קיבלה תפנית דרמטית לכיוון המשיחי."[5]

[4] ראו "דרכם הרוחנית של האיסיים" עמוד 50. http://www.inbest.co.il/NGO/Essenes.pdf

[5] אייל רגב, "מקדש או משיח? 'משפטו' של ישו, המקדש והמדיניות הרומית", קתדרה 119, ניסן תשס"ו. עמוד 16.

3. הדרך הרוחנית

ספר הבשורה על פי תומא[6] פותח במימרה שמצביעה על אופיו של הטקסט - מדריך לתורתו הרוחנית של ישוע שנמסרה רק למעטים יחידי סגולה שהיו מסוגלים להבין אותה.

<u>תומא - מימרה א'</u>

אֵלֶּה הַדְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים אֲשֶׁר דִּבֵּר יֵשׁוּעַ הַחַי, וַאֲשֶׁר כְּתָבָם יְהוּדה הַמְכֻנֶּה תּוֹמָא. וַיֹּאמֶר: אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת פֵּשֶׁר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, מָוֶת לֹא יִטְעַם.

הדברים שמוצגים במגילה הם נסתרים ולא מיועדים לכל אחד. הם נמסרו מפיו של ישוע החי לתלמידו יהודה תומא (תומא – בארמית תאום). ההדגשה היא על דברי ישוע החי, כלומר על ההיכרות הבלתי אמצעית של המחבר עם המורה. ייתכן שיש כאן רמז לכך שהתאולוגיה הנוצרית מבוססת על כתבי פאולוס שלא פגש מעולם את ישוע.

ישוע המורה הרוחני לימד את תלמידיו כיצד להגיע להשגה רוחנית עוד בחייהם, וכתוצאה מכך הם יוכלו להשתחרר מהמוות. אולם כפי שאראה בהמשך אין הכתוב מדבר על מות הגוף שהוא בלתי נמנע, אלא על היווצרותה של נשמה שיכולה להמשיך ולחיות לאחר מות הגוף.

מימרה זאת של ישוע איננה מופיעה בספרי הבשורה הסינופטיים, אבל אזכור שלה מופיע ב"ספר הבשורה של יוחנן". ספר זה, שהוא האחרון בספרי הבשורה ונכתב בשנת 100 לסה"נ בקירוב, מציג כבר את התיאולוגיה הנוצרית במלואה. בבשורה של יוחנן ישוע מתואר כלוגוס (ביוונית "מילה" או "דבר") שהוא מקור הכול והיה קיים בראשית הבריאה כחלק מהאלוהות.

להלן נוסח המימרה המקבילה ביוחנן ח' 51:

אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם, אִם יִשְׁמֹר אִישׁ אֶת דְּבָרִי לֹא יִרְאֶה מָוֶת לְעוֹלָם.

אצל תומא השחרור מן המוות הוא תוצאה של השגה רוחנית. התלמיד נדרש למצוא את פשר הדברים הנסתרים שעליהם דבר ישוע. אצל יוחנן לעומת זאת התנאי לשחרור מהמוות הוא לשמור את דברי ישו. אין אצלו התייחסות להשגה רוחנית, אלא לציות לדברי ישוע (בדומה לשמירת מצוות).

החל מהמימרה השנייה כל המימרות בספר הבשורה של תומא מיוחסות לישוע ומתחילות בפתיח "ויאמר ישוע". המימרה השנייה היא מעין תמצית של הדרך להשגה רוחנית.

<u>תומא - מימרה ב'</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : אַל יֶחְדַּל הַמְּבַקֵּשׁ עַד אִם מָצָא. וּבִמְצָאוֹ יִתְפַּלֵּא, וּבְהִתְפַּלְּאוֹ יִמְשֹׁל; וּבְמָשְׁלוֹ יִמְצָא מָנוֹחַ.

גרסה דומה של חלקה הראשון של מימרה ב' נמצאת גם בספר הבשורה של מתי:

---

[6] התרגום לעברית לקוח מ-"הבשורה על פי תומא", בתרגומו של אמיר אור, הוצאת כרמל 1993

מתי ז', 7-8:

בַּקְּשׁוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם. חַפְּשׂוּ וְתִמְצְאוּ. דִּפְקוּ וְיִפָּתַח לָכֶם. כִּי כָּל הַמְבַקֵּשׁ מְקַבֵּל, וְהַמְחַפֵּשׂ מוֹצֵא, וְהַמִּתְדַּפֵּק יִפָּתַח לוֹ.

ראשית על התלמיד שמעוניין בהשגה רוחנית להשקיע מאמץ ולא לוותר לעצמו. בניגוד לתיאולוגיה הנוצרית שבה אדם נדרש רק להאמין באלוהותו של ישוע, ההשגה הרוחנית אצל תומא תלויה במאמץ המודע של התלמיד. לאחר שנוצר הקשר עם הרובד הרוחני אנו מגלים מציאות פלאית, שונה לחלוטין מתמונת העולם הרגילה שלנו. החוויה הרוחנית חורגת מגבולות הניסיון וההבנה השכלית שלנו.

ישוע מדגיש עד כמה החוויה הרוחנית חורגת מגבולות ההתנסות האנושית במימרה הבאה.

תומא - מימרה י"ז

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּע: נָתוֹן אֶתֵּן לָכֶם אֶת אֲשֶׁר לֹא רָאֲתָה עַיִן וַאֲשֶׁר לֹא שָׁמְעָה אֹזֶן, וַאֲשֶׁר לֹא מִשְּׁשָׁה יָד, וַאֲשֶׁר לֹא עָלָה עַל לֵב אִישׁ.

אולם חוויות רוחניות ספורדיות אינן מהוות חיים רוחניים. הקשר עם הרובד הרוחני חייב להיות קבוע, ולשם כך על התלמיד ליצור בתוכו משמעת פנימית. עלינו למשול במחשבותינו וברגשותינו כי רק כך ניתן ליצור קשר קבוע עם המציאות הרוחנית. המשמעת הפנימית מאפשרת לנו להשתחרר מעצמנו "ולמצוא מנוח", כלומר להגיע לאותו מצב של אושר וסיפוק שאינם תלויים בנסיבות חיינו. מטרתה של העבודה הרוחנית היא אותו מצב של שחרור מסבל, שהבודהיסטים קוראים לו נירוואנה ואצל ישוע הוא מכונה "למצוא מנוח".

אותו רעיון מוצג גם במימרה הבאה.

תומא – מימרה צ':

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : בּוֹאו אלַי, כִּי קַל עֻלִּי וּנְעִימָה מֶמְשַׁלְתִּי, וּמְצָאתֶם לָכֶם מָנוֹחַ .

גרסה מקבילה של מימרה זו נמצאת גם בספר הבשורה של מתי.

מתי י"א 28-30

בּוֹאוּ אֵלַי כָּל הָעֲמֵלִים וְהָעֲמוּסִים וַאֲנִי אַמְצִיא לָכֶם מְנוּחָה. קְחוּ עֲלֵיכֶם אֶת עֻלִּי וְלִמְדוּ מִמֶּנִּי, כִּי עָנָו אֲנִי וּנְמוּךְ רוּחַ; תִּמְצְאוּ מַרְגּוֹעַ לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם, כִּי עֻלִּי נָעִים וְקַל מַשָּׂאִי.

עם כל זאת הדרך לחיים רוחניים כרוכה בעבודה רבה, כפי שמומחש במימרה הבאה.

תומא – מימרה נ"ח

אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר עָמֵל, כִּי הוּא מָצָא חַיִּים.

אדם שמבקש חיים רוחניים ימצא אותם רק אם ישקיע את המאמץ והעבודה הנדרשים.

ספר הבשורה של תומא מציג מסר מאוד ברור - אדם המבקש חיים רוחניים ימצא אותם רק בתוך עצמו. הדברים מומחשים בשתי המימרות הבאות.

<u>תומא - מימרה ג'</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : וְהָיָה אִם יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם הַנּוֹהֲגִים אֶתְכֶם: "רְאוּ, הַמַּלְכוּת בַּשָּׁמַיִם הִיא", כִּי אָז קָדַם לָכֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם. וְאִם יֹאמרוּ אֲלֵיכֶם: "בַּיָּם הִיא", כִּי אָז קָדְמוּ לָכֶם הַדָּגִים. אֲבָל הַמַּלְכוּת הִיא בְּתוֹכְכֶם; וּמִחוּץ לָכֶם הִיא. דְּעוּ אֶת עַצְמְכֶם וְתִוָּדֵעוּ; וַהֲבִינוֹתֶם כִּי בְּנֵי הָאָב הַחַי אַתֶּם. אַךְ אִם אֶת עַצְמְכֶם לֹא יְדַעְתֶּם, בָּעֹנִי אַתֶּם, וְאַתֶּם הָעֹנִי.

<u>תומא – מימרה קי"א</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יִגֹּלּוּ לִפְנֵיכֶם, וַאֲשֶׁר יִחְיֶה בַּחַי לֹא יִרְאֶה מָוֶת וְלֹא יִירָא. כִּי אוֹמֵר יֵשׁוּעַ : הַמּוֹצֵא אֶת עַצְמוֹ לֹא יִשְׁוֶה בּוֹ העוֹלָם.

ישוע מכנה את הממד הרוחני "מלכות שמים", וממד זה נמצא הן בתוכנו והן מחוצה לנו. הדרך להשגה רוחנית היא באמצעות לימוד של עצמנו. רק כך נוכל להכיר את טבענו האמתי ולהבין שאנו חלק מאותו ממד רוחני. אם לא נעשה את העבודה על עצמנו נקבל רק פירורים מהעושר והעומק של הממד הרוחני, כלומר נחיה בעוני רוחני.

במהלך עבודתו התלמיד מגלה מציאות רוחנית שהיא נסתרת מעיני מי שאיננו עוסק בעבודה רוחנית. מציאות זו יכולה להתגלות במלואה רק למי שמבקש אותה, כאמור במימרה הבאה.

<u>תומא - מימרה ה':</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : דַּע אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ, וְיִגָּלֶה לְךָ הַנִּסְתָּר מִמֶּךָ; כִּי אֵין צָפוּן אֲשֶׁר לֹא יוֹפִיעַ , וְאֵין טָמוּן אֲשֶׁר לֹא יוּקַם.

חלקה השני של מימרה ה' מופיע גם בספר הבשורה של מרקוס.

<u>מרקוס ד' 21-23:</u>

אָמַר לָהֶם: "הַאִם הַמְּנוֹרָה קַיֶּמֶת כְּדֵי שֶׁיָּשִׂימוּ אוֹתָהּ תַּחַת כְּלִי אוֹ תַּחַת הַמִּטָּה? הַאִם לֹא יַעֲמִידוּ אוֹתָהּ עַל כַּן? כִּי אֵין נִסְתָּר אֲשֶׁר לֹא יִגָּלֶה, וְלֹא נִגְנַז דָּבָר אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא לָאוֹר. מִי שֶׁאָזְנַיִם לוֹ לִשְׁמֹעַ, שֶׁיִּשְׁמַע."

ספר הבשורה של תומא מדגיש מספר פעמים שהדרך הרוחנית לא מיועדת לכל אחד, אלא רק למתי מעט. הדברים מומחשים במימרות שמוצגות להלן.

<u>תומא – מימרה כ"ג</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : בָּחוֹר אֶבְחָרְכֶם אֶחָד מִנִּי אֶלֶף וּשְׁנַיִם מֵרְבָבָה, וּכְאֶחָד יַעֲמֹדוּ.

<u>תומא - מימרה מ"ט</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : אַשְׁרֵיכֶם הַבּוֹדְדִים וְהַנִּבְחָרִים, כִי אַתֶּם תִּמְצְאוּ אֶת הַמַּלְכוּת. כִּי מִמֶּנָּה בָּאתֶם וְאֵלֶיהָ תָּשׁוּבוּ.

תומא - מימרה ס"ב:

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ: לָרְאוּיִים לְסוֹדוֹתַי אֲסַפֵּר סוֹדוֹתַי. אַל תֵּדַע שְׂמֹאלְךָ אֶת אֲשֶׁר עוֹשָׂה יְמִינֶךָ .

תומא – מימרה ע"ה

ויֹאמֶר יֵשׁוּעַ : רַבִּים נִצָּבִים בַּדֶּלֶת, וְהַבּוֹדְדִים הֵמָּה יָבֹאוּ אֶל חֲדַר הַחֲתֻנָּה.

הדרך הרוחנית מתאימה רק לבודדים יחידי סגולה, שמסוגלים לקבל אותה. יתרה מכך מימרה מ"ט מרמזת שאדם יכול להפוך לתלמיד רוחני רק כאשר הוא מוכן לכך (ועל כך ארחיב בהמשך).

הדת הנוצרית לעומת זאת נקטה בגישה הפוכה ושמה לה למטרה להפיץ את האמונה החדשה בכל העולם, ובשלבים מסוימים עשתה זאת אפילו בכפייה. למרות זאת גם בספרי הבשורה הסינופטיים אנו מוצאים עדויות לכך שישוע לא חשב שדרכו מיועדת לכלל הציבור.

מתי י"ג 10-13:

נִגְּשׁוּ הַתַּלְמִידִים וְשָׁאֲלוּ: "מַדּוּעַ אַתָּה מְדַבֵּר אֲלֵיהֶם בִּמְשָׁלִים?" הֵשִׁיב וְאָמַר: "מִפְּנֵי שֶׁלָּכֶם נִתַּן לָדַעַת אֶת סוֹדוֹת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם, אַךְ לָהֶם לֹא נִתַּן. כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נָתוֹן יִנָּתֵן לוֹ וְשֶׁפַע יִהְיֶה לוֹ, אַךְ מִי שֶׁאֵין לוֹ, גַּם מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ יִלָּקַח מִמֶּנּוּ. לָכֵן בִּמְשָׁלִים אֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיהֶם, כִּי בִּרְאוֹתָם אֵינָם רוֹאִים וּבְשָׁמְעָם אֵינָם שׁוֹמְעִים אַף אֵינָם מְבִינִים.

לוקס ח' 9-10:

שְׁאָלוּהוּ תַּלְמִידָיו: "מָה פֵּשֶׁר הַמָּשָׁל הַזֶּה?" הֵשִׁיב: "לָכֶם נִתַּן לָדַעַת אֶת סוֹדוֹת מַלְכוּת הָאֱלֹהִים, אֲבָל לַאֲחֵרִים - בִּמְשָׁלִים, לְמַעַן רָאֹה לֹא יִרְאוּ וּבְשָׁמְעָם לֹא יָבִינוּ.

הסיבה לכך שהדרך הרוחנית מיועדת לבודדים היא שרוב האנשים אינם מוכנים לקבל אותה. רעיון זה מוצג בספר הבשורה של תומא בשתי המימרות הבאות.

תומא - מימרה כ"ח

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : בְּלֵב הָאָרֶץ נִצַּבְתִּי וּבַבָּשָׂר הוֹפַעְתִּי אֲלֵיהֶם; וָאֶמְצָאֵם שִׁכּוֹרִים כֻּלָּם, וּצָמֵא בָּהֶם אַיִן. וַתֵּעָצֵב נַפְשִׁי אֶל בְּנֵי הָאָדָם, כִּי לִבָּם עִוֵּר וְלֹא יִרְאוּ; כִּי רֵיקִים בָּאוּ אֶל הָעוֹלָם וְרֵיקִים יְבַקְשׁוּ לְעָזְבוֹ. כִּי עַתָּה שִׁכּוֹרִים הֵמָּה, וּבְסוּר יֵינָם יִנָּחֵמוּ.

תומא – מימרה צ"ג

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ: אַל תִּתְּנוּ קָדָשִׁים לַכְּלָבִים, פֶּן יַשְׁלִיכוּם אֶל הַגְּלָלִים; וְאַל תַּשְׁלִיכוּ פְּנִינִים לַחֲזִירִים, פֶּן יִתְּנוּן לְמִרְמָס.

מימרה צ"ג מופיעה גם בספר הבשורה של מתי.

מתי ז' 6:

אַל תִּתְּנוּ אֶת הַקֹּדֶשׁ לַכְּלָבִים וְאַל תַּשְׁלִיכוּ פְּנִינֵיכֶם לִפְנֵי הַחֲזִירִים, פֶּן יִרְמְסוּ אוֹתָם בְּרַגְלֵיהֶם וְיִפְנוּ וְיִטְרְפוּ אֶתְכֶם.

4. דרך ישנה חדשה

ישוע לא פעל בחלל ריק. ב"דרכם הרוחנית של האיסיים" הצגתי את ההשערה שישוע היה חבר בכת האיסיים, וכמוהם ראה את עצמו כממשיכה של הדרך הרוחנית העברית העתיקה. דרך זו הגיעה עם משה והלוויים ממצרים ונשמרה בסודיות בבית המקדש בירושלים על ידי הכוהנים והלויים. בשלב מסוים כנראה בתקופת שלטונו של המלך חזקיהו בסוף המאה ה-8 לפנה"ס, הפכה הכהונה למעמד פוליטי ואיבדה את סמכותה הרוחנית. האיסיים ראו את עצמם כממשיכי דרכם של הכוהנים המקוריים, ושומרי המסורת האמתית שהביא משה ממצרים. האיסיים הוציאו את המונופול על הדרך הרוחנית מידי משפחות הכוהנים והלווים, ואפשרו לכל מי שרצה להצטרף לכת. אמנם הכוהנים והלווים עמדו בראש הכת, אולם המועמדות לקבלה לכת הייתה פתוחה לכל אדם. עם כל זאת תהליך הקבלה לכת היה כרוך בסדרת מבחנים, ולקח זמן רב עד שהמצטרף החדש זכה להיחשף לדרך הרוחנית (ועל כך ארחיב בהמשך). בנוסף לכך האיסיים התבדלו משאר העם באמצעות דיני טהרה חמורים, כך שלמעשה יכלו לקיים את דרכם רק בתוך קהילות סגורות.

ישוע הלך צעד אחד נוסף בכך שפתח למעשה את הדרך הרוחנית בפני כל מי שהיה מוכן לשמוע אותו. כפי שהראיתי בפרק הקודם ישוע לא חשב שהדרך מתאימה לכל אחד, אולם מצד שני הוא לא כפה מגבלות חיצוניות שמנעו מתלמידים להצטרף אליו.

גישה זו של ישוע מוצגת בספר הבשורה של תומא במימרות הבאות.

<u>תומא – מימרה ס"ט</u>

וְיֹאמַר יֵשׁוּעַ : אַשְׁרֵי הַנִּרְדָּפִים בְּלִבָּם, כִּי הֵם יָדְעוּ אֶת הָאָב בֶּאֱמֶת. אַשְׁרֵי הָרְעֵבִים לְמַעַן מַלֵּא אֶת בֶּטֶן הֶחָפֵץ.

<u>תומא מימרה נ"ד</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : אַשְׁרֵיכֶם הָעֲנִיִּים, כִּי לָכֶם מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם.

גרסה מקבילה נמצאת גם בספר הבשורה של לוקס.

<u>לוקס ו' 20-21:</u>

נָשָׂא אֶת עֵינָיו אֶל תַּלְמִידָיו וְאָמַר:

"אַשְׁרֵיכֶם הָעֲנִיִּים, כִּי לָכֶם מַלְכוּת הָאֱלֹהִים. אַשְׁרֵיכֶם הָרְעֵבִים כָּעֵת, כִּי אַתֶּם תִּשְׂבָּעוּ.

לשיטתו של ישוע הגישה לדרך הרוחנית צריכה להיות פתוחה לכל מי שיש לו צורך בה. ממילא מי שאיננו חש את הצורך הרוחני בוער בתוכו לא יתמיד, ולכן לא יגיע להשגה רוחנית. הרעב הפנימי הוא זה שקובע בסופו של דבר את מוכנותו של האדם לקבל הדרכה רוחנית.

הן בספר הבשורה של תומא והן בספרי הבשורה הסינופטיים אנו מוצאים עדות לכך שישוע ראה את עצמו כממשיכה של הדרך הרוחנית העברית. אחד מעקרונות היסוד של דרך זו מוצג במימרה הבאה.

<u>תומא מימרה כ"ה</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ: וְאָהַבְתָּ אֶת אָחִיךָ כְּנַפְשֶׁךָ, וּשְׁמַרְתּוֹ כְּבָבַת עֵינֶךָ .

מקבילות למימרה זו מוצגות בהרחבה בספרי הבשורה הסינופטיים.

<u>מרקוס י"ב 28-31</u>

אַחַד הַסּוֹפְרִים הִתְקָרֵב וְשָׁמַע אוֹתָם מִתְוַכְּחִים. כִּרְאוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁוּעַ הֵשִׁיב לָהֶם הֵיטֵב, שָׁאַל אוֹתוֹ: "אֵיזוֹהִי הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה מִכֹּל?"

עָנָה יֵשׁוּעַ: "הָרִאשׁוֹנָה הִיא 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יהוה אֱלֹהֵינוּ יהוה אֶחָד, וְאָהַבְתָּ אֶת יהוה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל שִׂכְלְךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ.' וְהַשְּׁנִיָּה הִיא 'וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ.' אֵין מִצְוָה אַחֶרֶת גְּדוֹלָה מֵאֵלֶּה."

<u>מתי כ"ב 34-40</u>

כַּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַפְּרוּשִׁים כִּי הִשְׁתִּיק אֶת הַצְּדוֹקִים, נֶאֶסְפוּ יַחְדָּיו וְאֶחָד מִבַּעֲלֵי הַתּוֹרָה שֶׁבֵּינֵיהֶם שָׁאַל אוֹתוֹ כְּדֵי לְנַסּוֹתוֹ: "רַבִּי, אֵיזוֹהִי הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּתּוֹרָה?"

הֵשִׁיב לוֹ יֵשׁוּעַ: "וְאָהַבְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ. זֹאת הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה וְהָרִאשׁוֹנָה. הַשְּׁנִיָּה דּוֹמָה לָהּ: וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ. בִּשְׁתֵּי מִצְווֹת אֵלֶּה תְּלוּיָה כָּל הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים."

ישוע מקשר בין הפסוק: "שמע ישראל יהוה אלוהינו יהוה אחד, ואהבת את יהוה אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" (דברים ו', ד'-ה') לבין הפסוק: "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט י"ח), וטוען שעליהם מבוססת כל תורת משה.

הדברים מזכירים במקצת את דבריו של הלל הזקן שחי לפני זמנו של ישוע (113 לפנה"ס - 8 לספירה), כפי שהם מוצגים בתלמוד הבבלי.

<u>תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף ל"א, עמוד א'</u>

"שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל גייריה אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור."

בתרגום לעברית:

"מה ששנוא עליך לא תעשה לחברך, זו כל התורה כולה והשאר פירוש הוא, לך ללומדו"

כלומר הרעיון שאהבת הזולת היא המסר העיקרי של תורת משה איננו מקורי של ישוע. עדויות נוספות לשכיחותו של רעיון זה בסביבה הקרובה של ישוע נמצאות בתיאורים שונים של כת האיסיים. פילון (ידידיה) האלכסנדרוני שהיה בן תקופתו של ישוע (15 לפנה"ס עד 45 לספירה) כותב את הדברים הבאים לגבי האיסיים.

<u>פילון – על האיסיים 83</u>[7]

"שלשה הם העניינים אשר ישימו להם לקו ולמשקולת: אהבת אלוהים, אהבת המוסר ואהבת הרע."

גם יוסף בן מתתיהו שהוא המקור החיצוני החשוב ביותר לידיעותינו על כת האיסיים כותב דברים דומים.

[7] "פילון האלכסנדרוני – על האיסיים", תרגום מנחם שטיין, 1937.

יוסף בן מתתיהו – תולדות מלחמת היהודים עם הרומאים[8]

"האיסיים הם יהודים מלידה, אולם הם עולים על יתר היהודים באהבתם איש את רעהו."

בהינתן ההשערה שישוע היה חבר בכת האיסיים, אין להתפלא על כך שהמסר הרוחני שלו נסמך על דרכה של הכת. אולם בשני הציטוטים ממרקוס וממתי ישנו מסר מרומז נוסף. האיחוד בין שני הפסוקים שמדברים על אהבת האל ואהבת האדם הוא ייחודי. ייתכן שקיים פה גם מסר רוחני שנרמז באופן צורני באמצעות הגימטריה של המלים "אחד", "אהבה" ושמו המפורש של האל – "יהוה".

אחד = א (1) ח (8) ד (4) = 13

אהבה = א (1) ה (5) ב (2) ה (5) = 13

יהוה = י (10) ה (5) ו (6) ה (5) = 26 = אחד (13) + אהבה (13)

ישראל קנוהל - חוקר מקרא וראש הקתדרה למקרא באוניברסיטה העברית - טוען בספרו "השם" שהשימוש בגימטריה להעברת מסרים סמויים בטקסט המקראי היה מקובל בקרב הכוהנים והסופרים בתקופת המקרא[9].

"מתברר אפוא כי החישוב על דרך הגימטריה היה ידוע בישראל כבר בתקופה העתיקה, עוד קודם למגעים שקיימה התרבות היהודית עם התרבות היוונית.

....

מסתבר כי הידע של הייצוג המספרי של האותיות התפתח בישראל בקרב חוג סגור של כוהנים ושל מחברי מזמורים. חוג זה שימר טכניקה זו בסוד לצורך הייצוג הדתי של שמות האל. משום כך נשארה שיטה זו נחלתם של יחידי סגולה בלבד, ולא השתמשו בה לצרכים חילוניים."

לאור זאת ניתן להבין את דברי ישוע באופן יותר עמוק. "ואהבת לרעך כמוך" – פתיחת הלב יוצרת אחדות בינינו לבין הזולת. "ואהבת את יהוה אלוהיך" – קשר עם המציאות הרוחנית הגבוהה יוצר אחדות בין האנושי לרוחני. האחרון איננו יכול להתרחש ללא הראשון, והשילוב של שניהם מביא אותנו לדרגה הגבוהה ביותר האפשרית של השגת האל, שמתבטאת בשם המפורש.

אהבה - אחדות עם הזולת + אהבה - אחדות עם המציאות הרוחנית = השגה רוחנית שמתבטאת בשמו המפורש של האל יהוה.

כאמור ישוע ראה את עצמו כממשיך של דרך רוחנית עתיקה ולכן היה בעימות עם הממסד הדתי בן זמנו. הביקורת של ישוע על אותו ממסד מוצגת בשתי המימרות הבאות מספר הבשורה של תומא.

תומא – מימרה ל"ט

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : הִנֵּה מַפְתְּחוֹת הַדָּעַת בִּידֵי הַפְּרוּשִׁים וְהַסּוֹפְרִים נִתָּנוּ, וַיַּחְבִּיאוּם. גַּם הֵם לֹא בָּאוּ וְגַם אֶת הָרוֹצִים לָבוֹא מָנָעוּ. אַךְ אַתֶּם הֱיוּ עֲרוּמִים כַּנְּחָשִׁים וּתְמִימִים כַּיּוֹנִים.

[8] יוסף בן מתתיהו, "תולדות מלחמת היהודים עם הרומאים", תרגום י.נ. שמחוני, הוצאת מסדה, תשט"ז. ספר ב', פרק שמיני, עמוד קי"ד.
[9] ישראל קנוהל, "השם", הוצאת דביר, 2012, עמודים 26-27

תומא – מימרה ק"ב

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : אוֹי לָהֶם, הַפְּרוּשִׁים! כִּי דּוֹמִים הֵם לַכֶּלֶב הַיָּשֵׁן בְּאֵבוּס הַבָּקָר; אֲשֶׁר גַּם הוּא אָכוֹל לֹא יֹאכֵל, וְגַם אֶת הַבָּקָר לֹא יַנִּיחַ לֶאֱכֹל.

גרסה מקבילה למימרות אלה מופיעה גם בספרי הבשורה הסינופטיים.

מתי כ"ג 13

אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּפְרוּשִׁים צְבוּעִים, כִּי סוֹגְרִים אַתֶּם אֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם בִּפְנֵי בְּנֵי אָדָם; הֵן אַתֶּם אֵינְכֶם נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ וְגַם לַבָּאִים אֵינְכֶם מַנִּיחִים לְהִכָּנֵס.

לוקס י"א 52

אוֹי לָכֶם בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה! כִּי הֲסִירוֹתֶם אֶת מַפְתֵּחַ הַדַּעַת; אַתֶּם עַצְמְכֶם לֹא נִכְנַסְתֶּם וּמִן הַבָּאִים מְנַעְתֶּם מֵהִכָּנֵס.

ישוע משתמש בביטוי "מפתחות הדעת" שמרמז על דרך רוחנית שמובילה אל ההשגה הרוחנית. דרך זו ניתנה בידי הפרושים והסופרים שמכונים אצל לוקס "בעלי התורה". אולם אותם פרושים וסופרים כבר אינם משתמשים בדרך הרוחנית בעצמם, וגם אינם מאפשרים לאחרים להגיע אליה. במלים אחרות ישוע מאשים את הממסד הדתי בכך שהוא שומר את הדרך הרוחנית שנתן משה לעצמו, ואיננו מאפשר לאף אחד ללמוד אותה; אולם גרוע מכך הפרושים והסופרים עצמם כבר שכחו את הדרך הרוחנית.

אפשר לראות במימרות אלה את הצומת שבה נמצא ישוע. מצד אחד הוא איננו מתיימר להביא דרך חדשה, אלא רואה את עצמו כממשיכה של דרך עתיקה שכבר בתקופתו הייתה בת כאלף שנים. מצד שני הוא פועל על מנת לאפשר לכל מי שזקוק לאותה דרך הרוחנית להגיע אליה.

בביקורתו על הפרושים ישוע מאמץ את עמדתם של האיסיים שבאה לידי ביטוי כבר בדברים שנכתבו לפני תקופתו. במגילת "פשר נחום" שנמצאה בקומראן ומתוארכת לתחילת המאה הראשונה לפנה"ס, מכונים הפרושים "דורשי החלקות" ו"מתעי אפרים". הביטוי "דורשי חלקות" משמעו שהם דורשים את התורה באופן פתלתל ומתחכם. הם צבועים מכיוון שבכך הם מתעים את העם בפרשנותם השגויה.

"...פשרו על מתעי אפרים אשר בתלמודם שקרם ולשון כזביהם ושפת מרמה יתעו רבים ; מלכים שרים כוהנים ועם עם גר נלווה ערים ומשפחות יאבדו בעצתם ; נכבדים ומושלים יפולו מזעם לשונם."

...

"...פשרו על דורשי החלקות אשר באחרית הקץ יגלו מעשיהם הרעים לכול ישראל ורבים יבינו בעוונם ושנאום על זדון אשמתם."[10]

הציטוטים מ"פשר נחום" שופכים אור על דבריו של ישוע. הפרושים מתעים מכיוון שהם בעצמם אינם הולכים יותר בדרך הרוחנית של משה, אולם הם משכנעים אחרים שפרשנותם היא הדרך הנכונה.

[10] המובאה לקוחה מתוך: דוד פלוסר "יהדות בית שני – קומראן ואפוקליפטיקה", הוצאת מאגנס, 2002. עמודים 185-186.

הנזק מהתנהלותם של הפרושים מוצג גם במימרה הבאה.

<u>תומא – מימרה ל"ד</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : כִּי יְנַהֵג עִוֵּר אֶת הָעִוֵּר, וְנָפְלוּ שְׁנֵיהֶם אֶל הַבּוֹר.

מימרה דומה מופיעה גם בספר הבשורה של מתי.

<u>מתי כ"ג 26:</u>

פָּרוּשׁ עִוֵּר, טַהֵר תְּחִלָּה אֶת תּוֹךְ הַכּוֹס כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה טְהוֹרָה גַּם מִבַּחוּץ.

לסיכום ניתן לראות שישוע בדומה לאיסיים סבר שהפרושים איבדו את ההיבט הרוחני של תורת משה, והמירו אותו בהתפלפלות ובדברים חיצוניים כמו דינים וטקסים. יתרה מכך הם התעו את אלה שהלכו אחריהם בכך ששכנעו אותם שזוהי המהות האמתית של תורת משה. בכך הם גרמו למהות הרוחנית להישכח - התוכן הוחלף במעטה החיצוני; הגרעין החי הוחלף בקליפה יבשה.

אחד החידושים המהפכנים שהביא אתו ישוע היה מתן האפשרות ללא יהודים ללמוד את הדרך הרוחנית. חשוב לזכור שבעולם התרבותי היהודי שבו חי ופעל ישוע דבר זה נחשב כבלתי אפשרי. בסוף המאה ה-8 לפנה"ס, עם תחילת כתיבתם ועריכתם של ספרי התורה, התחילה להתבסס בקרב בני העם היהודי האמונה שהם נבחרו על ידי האל על מנת לקיים את מצוותיו. אמונה זאת באה לידי ביטוי בעריכה מחודשת של ספרי התורה, והיא נקראת בפי החוקרים "אסכולת הקדושה"[11]. מטרתה של "אסכולת הקדושה" הייתה פוליטית בעיקרה, להפוך את המסורת האזוטרית של משה שעליה שמרו הכוהנים בבית המקדש לדת ממוסדת שתאחד מסביבה את כל העם. מסביבות המאה ה-3 לפנה"ס מופיעות העדויות הראשונות על כת האיסיים, שהתבדלה משאר העם מכיוון שחבריה לא הכירו בסמכותם של כוהני בית המקדש וראו את עצמם כממשיכי הדרך של דת משה המקורית. אולם למרות שהאיסיים לא קיבלו את רעיון הבחירה של כל עם ישראל, הם צירפו לשורותיהם רק את בני העם היהודי. ההשקפה המקובלת אז הייתה שדרכו של משה מיועדת ליהודים בלבד, והאפשרות ללא יהודים לקבל אותה תיפתח רק באחרית הימים (כאמור להלן בישעיהו ב' 2-3):

הָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית-יְהוָה בְּרֹאשׁ הֶהָרִים, וְנִשָּׂא, מִגְּבָעוֹת; וְנָהֲרוּ אֵלָיו, כָּל הַגּוֹיִם. וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים, וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר יְהוָה אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיֹרֵנוּ מִדְּרָכָיו, וְנֵלְכָה בְּאֹרְחֹתָיו: כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה, וּדְבַר-יְהוָה מִירוּשָׁלִָם.

מסתבר שהשקפה כזאת איננה ייחודית לעם היהודי. גם בהודו סברו רבים שרק בני הדת ההינדית יכולים להגיע להשגה רוחנית. גישה זו משתקפת בעדותו של רודי[12] על התקופה שבילה באשרם של סוואמי מוקטננדה באמצע שנות הששים של המאה העשרים.

המובאה הבאה לקוחה מספרו של רודי – "קניבליזם רוחני":[13]

---

[11] ראו "דרכם הרוחנית של האיסיים" פרק ז', הדיון על אסכולת הקדושה

[12] רודי (אלברט רודולף) בויקיפדיה http://en.wikipedia.org/wiki/Albert_Rudolph

[13] מתוך "גדילה רוחנית קטעים מספרו של רודי (סוואמי רודרננדה) קניבליזם רוחני" תרגום אלי מלכי. http://www.inbest.co.il/NGO/Rudi.pdf

״כשנסעתי שוב להודו בינואר 1966 ,הייתה בי אמונה שלמה שהכוח הזה הביא אותי לרמה של סוואמי, היה לי ברור שגילי הצעיר יקשה עלי לקבל את התואר הזה בנוסף לקושי שנבע מכך שלא הייתי שייך לדת או לתרבות ההינדית.״

סטוארט פרין תלמידו של רודי מספר בספרו "לנווט בנהר הזמן" על שיחה שהייתה לו עם מורו באותו נושא[14]:

״הייתי נוסע להודו בשמחה,״ אמרתי לו. ״לעשות מה?״ ״למצוא מורה רוחני. ללמוד דרך רוחנית.״ הוא חייך ואמר: ״הדבר היחידי שיגדל בהודו הוא הישבן שלך.״ ״למה אתה מתכוון?״ שאלתי אותו. ״יתנו לך לשיר ולחזור על מנטרות במשך ימים וחודשים ושנים. תקום כל יום בארבע לפנות בוקר, תלך למקדש, תעשה מדיטציה ותשתחווה; אבל כשיגיע היום שבו צריך להעביר את התורה מהמורה למישהו אחר, יסתבר לך שכאדם מערבי אינך מתאים לקבל אותה.״ ״אבל אתה הצלחת לקבל את התורה.״ ״כן,״ הוא אמר. ״אני שרדתי את מסכת העינויים של מוקטננדה. הפכתי לסוואמי על מנת לעמוד בתנאי הקבלה. אתה חושב שרציתי להיות סוואמי? כל הדבר הזה הוא טיפשי בעולם המערבי. זה מביך, אבל הנה אני סוואמי רודרננדה. זאת הייתה הדרך היחידה שבאמצעותה יכולתי לקבל תורה רוחנית בהודו.״

המובאות שלעיל מדבריו של רודי שופכות אור על הסיפא של מימרה ל"ט: הֱיוּ עֲרוּמִים כִּנְחָשִׁים וּתְמִימִים כְּיוֹנִים. רודי מספר על הקושי לקבל הוראה רוחנית משמעותית בקונטקסט תרבותי שבו לזרים לא מתאפשרת גישה אליה. ישוע מדריך את תלמידיו באופן דומה לגבי הגישה לדרך הרוחנית העברית שהייתה סגורה מאחורי מעטה של סודיות, ונמסרה בתחילה רק על בסיס משפחתי (לבני משפחות הכוהנים והלוויים) ולאחר מכן רק למי שעמד בדרישות הקבלה המחמירות של כת האיסיים.

כאמור ישוע פעל בתוך סביבה תרבותית שבה הדרך הרוחנית העברית הייתה מיועדת ליהודים בלבד, והוראתה ללא יהודים הייתה בלתי נתפסת. עם כל זאת אנו קוראים בעדותו של יוסף בן מתתיהו שהוצגה קודם שהיו לישוע תלמידים לא יהודיים.

והוא היה ידוע כאיש מידות טובות ואנשים רבים מן היהודים ומעמים אחרים נהיו לתלמידיו.

הסיפור הבא שמופיע הן אצל מרקוס והן אצל מתי ממחיש את תהליך השינוי שחל אצל ישוע לגבי האפשרות לקבל לא יהודים כתלמידים.

<u>מתי ט"ו 21-28:</u>

יֵשׁוּעַ יָצָא מִשָּׁם וּפָרַשׁ אֶל סְבִיבוֹת צוֹר וְצִידוֹן. וְהִנֵּה יָצְאָה מֵאוֹתוֹ הָאֵזוֹר אִשָּׁה כְּנַעֲנִית וְצָעֲקָה אֵלָיו: "רַחֵם עָלַי, אֲדוֹנִי, בֶּן־דָּוִד. בִּתִּי מְעֻנָּה מְאֹד עַל־יְדֵי שֵׁד." אַךְ הוּא לֹא הֵשִׁיב לָהּ דָּבָר. נִגְּשׁוּ תַּלְמִידָיו וּבִקְשׁוּ מִמֶּנּוּ: "שְׁלַח אוֹתָהּ, כִּי הִיא צוֹעֶקֶת אַחֲרֵינוּ." עָנָה יֵשׁוּעַ וְאָמַר: "לֹא נִשְׁלַחְתִּי אֶלָּא אֶל הַצֹּאן הָאוֹבְדוֹת אֲשֶׁר לְבֵית יִשְׂרָאֵל." הִיא הִתְקָרְבָה, הִשְׁתַּחַוְתָה לוֹ וְאָמְרָה: "אֲדוֹנִי, עֲזֹר לִי." הֵשִׁיב לָהּ בְּאָמְרוֹ: "לֹא נָאֶה לָקַחַת אֶת הַלֶּחֶם שֶׁל הַבָּנִים וְלִזְרֹק אוֹתוֹ לַכְּלָבִים." אָמְרָה לוֹ: "כֵּן, אֲדוֹנִי, אֲבָל אֲפִלּוּ הַכְּלָבִים אוֹכְלִים מִן הַפֵּרוּרִים הַנּוֹפְלִים מִשֻּׁלְחַן אֲדוֹנֵיהֶם." אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ: "אִשָּׁה, גְּדוֹלָה אֱמוּנָתֵךְ. יְהִי לָךְ כִּרְצוֹנֵךְ", וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה נִרְפְּאָה בִּתָּהּ.

[14] Stuart Perrin, "Navigating the River of Time", Blue Kite Press, 2016. page 285

מרקוס ז' 25-29

אִשָּׁה, שֶׁרוּחַ טְמֵאָה אֲחָזָה בְּבִתָּהּ הַקְּטַנָּה, שָׁמְעָה עָלָיו וּמִיָּד בָּאָה וְנָפְלָה לְרַגְלָיו, וְהָאִשָּׁה נָכְרִיָּה מִמּוֹצָא פֶנִיקִי סוּרִי. הִיא בִּקְּשָׁה מִמֶּנּוּ לְגָרֵשׁ אֶת הַשֵּׁד מִבִּתָּהּ. אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ: "הַנִּיחִי קֹדֶם לַבָּנִים לִשְׂבֹּעַ, כִּי לֹא נָאֶה לָקַחַת אֶת לֶחֶם הַבָּנִים וּלְהַשְׁלִיךְ אוֹתוֹ לַכְּלָבִים." הֵשִׁיבָה וְאָמְרָה אֵלָיו: "כֵּן, אֲדוֹנִי, אֲבָל גַּם הַכְּלָבִים תַּחַת הַשֻּׁלְחָן אוֹכְלִים מִפֵּרוּרֵי הַלֶּחֶם שֶׁל הַבָּנִים!" אָמַר לָהּ: "בִּגְלַל דְּבָרֵךְ זֶה לְכִי לְדַרְכֵּךְ; יָצָא הַשֵּׁד מִבִּתֵּךְ."

הדיאלוג בין ישוע לאשה הנוכרייה חושף את תהליך השינוי שחל אצל ישוע. בתחילה הוא אומר לאשה שמטרת שליחותו היא ללמד רק את היהודים. הוא גם מציג את העמדה המקובלת בזמנו שמסירתה של הדרך הרוחנית היהודית לנוכרים היא חסרת טעם, מכיוון שהנוכרים נמצאים בדרגה נמוכה ביחס ליהודים. הדימוי שבו הוא משתמש - היהודים מכונים "בנים" והנוכרים מכונים "כלבים" – נראה בהקשר התרבותי שלנו כפוגעני ואפילו כגזעני. אולם אם מסתכלים עליו בעיניים של יהודי מתקופת סוף בית שני, הוא מייצג את החשיבה המקובלת אז. האישה הנוכרייה מיישמת למעשה את עצתו של ישוע לתלמידיו ("היו ערומים כנחשים ותמימים כיונים"). היא איננה מתווכחת אתו על ההשוואה שלה לכלבה, אלא מנסה לעורר בו אמפטיה לבקשתה וכתוצאה מכך ישוע משתכנע. בסיומו של הסיפור ניתן לראות את שינוי הגישה שחל בו כאשר הוא מכיר בעובדה שהצורך של האדם ברוחניות הוא הקריטריון היחידי ליכולתו לקבל חיים רוחניים.

ההשערה שישוע שינה את גישתו כלפי לא יהודים מתחזקת בעקבות האמור במימרה הבאה.

תומא - מימרה י"ד

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ: אִם תָּצוּמוּ, וְהָיָה בָּכֶם חֵטְא; וְאִם תִּתְּנוּ צְדָקָה, וַהֲרֵעוֹתֶם לְרוּחֲכֶם; וְאִם תִּתְפַּלְּלוּ תֶּאְשְׁמוּ. וְכִי תָּבוֹאוּ אֶל אֶרֶץ וּנְסַעְתֶּם בִּמְקוֹמוֹתֶיהָ, וְהָיָה בְּקַבְּלָם אֶתְכֶם אִכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר יָשִׂימוּ לִפְנֵיכֶם; וּרְפָאתֶם אֶת חוֹלֵיהֶם. כִּי לֹא יְטַמַּאֲכֶם הַבָּא אֶל פִּיכֶם, אֲבָל הַיּוֹצֵא מִפִּיכֶם הוּא טַמֵּא יְטַמֵּא.

גרסה נוספת של מימרה זו מופיעה גם בספרי הבשורה הסינופטיים, כשלהלן מוצגת המבואה מספר הבשורה של מרקוס.

מרקוס פרק ז' 14-23:

הוּא קָרָא אֶת הֶהָמוֹן שֵׁנִית וְאָמַר לָהֶם: "הַקְשִׁיבוּ אֵלַי כֻּלְּכֶם וְהָבִינוּ. אֵין דָּבָר הַנִּמְצָא מִחוּץ לָאָדָם יָכוֹל לְטַמֵּא אוֹתוֹ בְּהִכָּנְסוֹ לְתוֹכוֹ, אֶלָּא הַדְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ הָאָדָם הֵם הַמְטַמְּאִים אֶת הָאָדָם."

כַּאֲשֶׁר בָּא הַבַּיְתָה מִן הֶהָמוֹן, שְׁאָלוּהוּ תַּלְמִידָיו עַל הַמָּשָׁל. אָמַר לָהֶם: "גַּם אַתֶּם חַסְרֵי הֲבָנָה כָּל כָּךְ? הַאִם אֵינְכֶם מְבִינִים שֶׁכָּל הַנִּכְנָס לְתוֹךְ הָאָדָם מִן הַחוּץ אֵינוֹ יָכוֹל לְטַמֵּא אוֹתוֹ, כִּי אֵינוֹ נִכְנָס אֶל לִבּוֹ אֶלָּא לְבִטְנוֹ וְיוֹצֵא אֶל הַמּוֹצָאוֹת?

הוֹסִיף וְאָמַר: "הַיּוֹצֵא מִן הָאָדָם - זֶה מְטַמֵּא אֶת הָאָדָם, כִּי מִבִּפְנִים, מִלֵּב בְּנֵי הָאָדָם, יוֹצְאוֹת מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, זְנוּנִים, גְּנֵבוֹת, רְצִיחוֹת, נִאוּפִים, חַמְדָנוּת, רִשְׁעָה, רְמִיָּה, זִמָּה, עַיִן רָעָה, גִּדּוּף, גַּאֲוָה, אֱוִילוּת. כָּל הָרָעוֹת הָאֵלֶּה יוֹצְאוֹת מִבִּפְנִים וּמְטַמְּאוֹת אֶת הָאָדָם.

ההקשר למימרה על פי ספר הבשורה של תומא הוא הדרכה לתלמידיו כיצד להתנהג כאשר מגיעים לסביבה לא יהודית - וְהָיָה בְּקַבְּלָם אֶתְכֶם אִכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר יָשִׂימוּ לִפְנֵיכֶם. אחת

הדרכים האפקטיביות ליצירת בידול בין יהודים ללא יהודים הייתה באמצעות חוקי הטומאה והטהרה. בבית המקדש בירושלים היו תחומים שהיו אסורים ללא יהודים ותחומים נוספים שהיו אסורים אף ליהודים, אלא אם כן היו בני משפחות הכוהנים.

גישה דומה, אם כי פחות מוקצנת, קיימת בדיני הכשרות היהודיים שבאופן מעשי אינם מאפשרים ליהודי לאכול בביתו של לא יהודי (או בביתו של יהודי שאיננו שומר כשרות). למגבלה זו הייתה השלכה מאוד מעשית על יהודים שהגיעו לסביבה לא יהודית, מכיוון שהדרך המקובל להתרועעות בין בני אדם הייתה לאכול ביחד (בהרבה מובנים גם היום זהו המצב). לפיכך חוקי הטומאה וטהרה יצרו מצב שחייב את היהודים להתבדל מסביבתם ולהימנע מכל מגע עם האוכלוסייה הלא יהודית.

גם בכת האיסיים הונהגו חוקי טהרה נוקשים שבידלו את חברי הכת משאר העם. למעשה חוקי הטומאה הטהרה יוצרים מצב שבו חבר קבוצה אחת איננו יכול לבוא במגע עם חבר קבוצה אחרת, מכיוון שהם אינם יכולים לחלוק אפילו ארוחה משותפת. כך למשל יוסף בן מתתיהו מספר שעל האיסיים נאסר לאכול את מזונם של אלה שאינם חברים בכת.

״ואת האנשים שנתפסו על עוונות חמורים הם מגרשים מקרב חבורתם. ויש אשר ימות המגורש הזה ברעה וביגון, כי הוא אסור בכבלי נדריו וחוקיו ולא יוכל לנגוע בלחם זרים, ועליו לאכול את צמח השדה עד אשר יכלה בשרו ברעב ויגון. על כן רחמו (האיסיים) על רבים מאלה ואספום אליהם כל עוד נפשם בם, באמרם כי חבלי המוות כפרו על עוונותיהם.״[15]

עם כל זאת האיסיים ייחסו את הטהרה של האדם למידותיו הרוחניות ולא להשתייכותו הלאומית. ביטוי לכך אנו מוצאים במגילת סרך היחד שנמצאה בקומראן[16].

״כי ברוח עצת אמת אל דרכי איש יכופרו כול עוונותיו להביט באור החיים; וברוח קדושה ליחד באמתו יטהר מכל עוונותיו; וברוח יושר וענוה תכופר חטאתו; ובענות נפשו לכול חוקי אל יטהר בשרו.״

על פי הדרך האיסיית הטהרה הושגה באמצעות הרוח, ורק עם מי שנטהר באופן כזה היו חברי הכת מוכנים לסעוד ביחד.

ישוע לוקח את הרעיון האיסיי צעד אחד נוסף. אם הטהרה מושגת באמצעים רוחניים, הרי חוקי הטהרה והטומאה לגבי המזון מאבדים את משמעותם. ממילא הטומאה איננה באה מהמזון שנכנס לפיו של האדם, אלא מהדברים שיוצאים מפיו שמבטאים את מחשבותיו ורגשותיו. המשמעות המעשית של גישתו הייתה שנפתחה האפשרות ליהודים לפעול בסביבה לא יהודית, וללמד את הדרך הרוחנית העברית גם ללא יהודים.

דוגמה אחרונה לגישתו המהפכנית של ישוע מוצגת במימרה הבאה.

<u>תומא מימרה נ"ג</u>

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו: הַמּוֹעִילָה הַמִּילָה, אִם לֹא? וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: לוּ הוֹעִילָה, הוֹלִידוּם אֲבוֹתֵיהֶם נִמּוֹלִים מֵאִמָּם; אֲבָל הַמִּילָה הָאֲמִתִּית בָּרוּחַ מָצְאָה יִתְרוֹן כָּלִיל.

ברית המילה היא סימן היכר פיזי שמפריד בין יהודים ללא יהודים. היא נחשבת בדת היהודית כסמל לברית שנכרתה בין אלוהים לעם היהודי. אולם ישוע כאמור איננו מוכן לקבל סממנים

---

[15] יוסף בן מתתיהו, ״תולדות מלחמת היהודים עם הרומאים", תרגום י.נ. שמחוני, הוצאת מסדה, תשט"ז. ספר ב', פרק שמיני, עמוד קי"ד.

[16] יעקב ליכט, "מגילת הסרכים", מוסד ביאליק 1965. עמוד 79.

חיצוניים כמעידים בהכרח על המציאות הפנימית. לפיכך הוא אומר שהמילה האמתית, או הברית האמתית בין האדם לאל היא ברוח.

למרות שהצהרה זו נראית מהפכנית היא תואמת את השקפת העולם האיסיית שהתעצבה עוד לפני ימיו של ישוע. במגילת הסרכים מתואר טקס מעבר בברית, שחברי הכת ערכו בכל שנה כנראה בחג השבועות. בטקס זה חידשו חברי הכת את הברית שלהם עם אלוהים פעם בשנה [17].

"וכל הבאים בסרך היחד יעבורו בברית לפני אל; לעשות ככול אשר צווה ולא לשוב מאחרו מכל פחד ואימה ומצרף נסוים בממשלת בליעל." (....) "ככה יעשו שנה בשנה כול יומי ממשלת בליעל."

חברי כת האיסיים ראו בטקס הברית הרוחנית הזאת סמל לחידוש המחויבות שלהם לעבודה הרוחנית. הברית איננה טקס שנעשה על מנת לצאת ידי חובה, אלא מבטאת מחויבות אמתית. יתרה מכך בסרך היחד מופיע כבר הביטוי "מילה" בהקשר של מחויבות רוחנית, ולאו דווקא ברית מילה פיזית[18].

"לעשות אמת יחד וענוה צדקה ומשפט ואהבת חסד; הצנע לכת בכל דרכיהם אשר לא ילך איש בשרירות ליבו לתעות אחר לבבו ועיניהו ומחשבת יצרו; כי(א) אם **למול ביחד** עורלת יצר ועורף קשה."

כמובן שהאיסיים נימולו כמו כל היהודים, אולם הם לא ראו ביהודים שלא היו חברי הכת שותפים לברית עם האל. דברים אלה נאמרים במפורש בסרך היחד[19].

"וזה סרך היחד לאנשי היחד המתנדבים לשוב מכל רע ולהחזיק בכול אשר צווה לרצונו; להבדל מעדת אנשי עוול להיות ביחד בתורה ובהון."

העמדה האיסיית היא מאוד נחרצת: המתנדבים שהם באי הברית של הכת צריכים להיבדל בכל היבט של החיים ("בתורה ובהון") מאלה שאינם חברים בכת שנקראים "אנשי עוול". מכיוון שאנשי העוול גם הם היו יהודים שנימולו, המסקנה המתבקשת מכך היא שלברית המילה הפיזית אין משמעות מבחינה רוחנית.

ישוע לקח את התפיסה האיסיית של הברית הרוחנית צעד אחד נוסף. הוא התעניין רק במהות הרוחנית של תורת משה ולא בטקסים ובפולחן, והיה מוכן להסיק את המסקנות שנובעות מכך.

במלים פשוטות מה שישוע אומר לנו הוא שיכולתו של האדם לקבל חיים רוחניים ("מלכות שמים" בלשונו) איננה תלויה במזון שהוא אוכל או בהשתייכותו לעם היהודי או לא. הן יהודים והן לא יהודים יכולים לקבל חיים רוחניים אם ייקחו על עצמם את המחויבות לעשות את העבודה הנדרשת. מחויבות זאת היא למעשה הברית בינינו לבין אלוהים.

---

[17] יעקב ליכט, "מגילת הסרכים", מוסד ביאליק 1965. עמודים 66 - 72.
[18] יעקב ליכט, "מגילת הסרכים", מוסד ביאליק 1965. עמוד 124.
[19] יעקב ליכט, "מגילת הסרכים", מוסד ביאליק 1965. עמודים 59 - 60.

לסיכום אציג קטע דומה מדבריו של הבודהה מתוך "סוטרת משל הבד". בתשובה לשאלה של ברהמין האם בכוונתו לטבול בנהר באהוקא שנחשב כקדוש ויכול לטהר את האדם מחטאיו עונה הבודהה[20]:

"השוטה שעשה מעשים רעים יכול לטבול אך לא לטהר את עצמו. מה סונדיקא, פיאגה או באהמוטי (שמות של נהרות קדושים) יכולים לעשות? הם לא מטהרים אדם רשע, אדם ספוג שנאה ורוע. עבור זה שתודעתו טהורה כל יום מבשר הצלחה, כל יום מבורך. זה הטהור במעשיו תמיד ממלא את חובות המוסר. לכן הו ברהמין, בוא ורחץ כאן. אהב כל חי. אם אינך משקר, רוצח או גונב, אם אינך רודף בצע או קמצן, אלא חי באמון, מה הטעם ללכת לגאיה? (עיר קדושה לדת ההינדית) הבאר שבביתך היא גאיה."

אנו רואים בדבריו של הבודהה בדיוק את אותה גישה שמציג ישוע. טקסים ופולחן אינם יוצרים מציאות פנימית, ולכן אינם מטהרים את האדם. הטהרה היא דבר פנימי שנובע מהאופן שבוא אנו מתנהגים.

---

[20] ואלפולה ראהולה, "מה שלימד הבודהה", הוצאת כתר, 2004. עמוד 135.

5. המציאות הרוחנית

במימרות של ישוע אנו מוצאים תיאורים רבים של המציאות הרוחנית. מציאות זו נבדלת באופן מהותי מהמציאות הפיזית בכך שהיא איננה כפופה לחוקי הזמן והמרחב. אחד הביטויים לכך הוא ההפרדה בין הגוף וכל מה שקשור למציאות הפיזית שכפופים למוות ולכיליון לבין הממד הרוחני שאיננו מתכלה ולא מת. ביטוי להשקפה זו אנו מוצאים במימרה הבאה מספר הבשורה של תומא.

<u>תומא - מימרה י"א</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : הַשָּׁמַיִם הָאֵלֶּה יַחְלְפוּ, וְאֵלֶּה אֲשֶׁר מִמַּעַל לָהֶם יַחְלֹפוּ; וַאֲשֶׁר מֵתִים הֵמָּה חָיֹה לֹא יִחְיוּ, וַאֲשֶׁר חַיִּים הֵמָּה לֹא יָמוּתוּ. בִּימֵי אֲכָלְכֶם אֶת אֲשֶׁר מֵתִים הֵם, וּתְחִיוּם. והָיָה בְּבוֹאֲכֶם בָּאוֹר, מַה תַּעֲשׂוּ? בְּיוֹם הֱיוֹתְכֶם אֶחָד לִשְׁנַיִם הֱיִיתֶם, וּבִהְיוֹתְכֶם שְׁנַיִם מַה תַּעֲשׂוּ?

מימרה זו מכילה רמזים רבים לגבי הדרך הרוחנית של ישוע, אולם בשלב זה אתייחס רק לחלקה הראשון. ישוע אומר שכל דבר בטבע הוא בר חלוף; הגוף המת איננו יכול לקום לתחיה, אולם הממד הרוחני שנותן לגוף חיים איננו כפוף לאותם חוקי טבע ולכן איננו מת.

במימרה א' בספר הבשורה של תומא אומר ישוע: "אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת פֵּשֶׁר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, מָוֶת לֹא יִטְעָם", וכפי שכתבתי כבר שם כוונתו איננה לגוף הפיזי שנגזר עליו למות, אלא לממד הרוחני. יתרה מכך האמור בשתי המימרות מצביע על כך שהממד הרוחני שאיננו מת, צריך להיווצר באדם באמצעות הלימוד והתרגול הרוחני. בכך עוסק החלק השני של מימרה י"א, ועל נושא זה ארחיב בהמשך.

סיפור דומה שמציג את גישתו של ישוע למוות ולממד הרוחני מופיע גם בספר הבשורה של מתי.

<u>מתי י"ב 18-25:</u>

בָּאוּ אֵלָיו צְדוֹקִים, הָאוֹמְרִים שֶׁאֵין תְּחִיַּת מֵתִים, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ: "רַבִּי, מֹשֶׁה כָּתַב לָנוּ שֶׁאִם יָמוּת אִישׁ וְהִנִּיחַ אִשָּׁה וְלֹא הִשְׁאִיר בָּנִים, יִקַּח אָחִיו אֶת אִשְׁתּוֹ וְיָקִים זֶרַע לְאָחִיו. הָיוּ שִׁבְעָה אַחִים. הָרִאשׁוֹן נָשָׂא אִשָּׁה וּמֵת וְלֹא הִשְׁאִיר צֶאֱצָאִים. לָקַח אוֹתָהּ הַשֵּׁנִי וּמֵת וְלֹא הִשְׁאִיר צֶאֱצָאִים, וְכֵן גַּם הַשְּׁלִישִׁי. כָּכָה כָּל הַשִּׁבְעָה לֹא הִשְׁאִירוּ צֶאֱצָאִים. אַחֲרֵי כֻּלָּם מֵתָה גַּם הָאִשָּׁה. בַּתְּחִיָּה, כַּאֲשֶׁר יָקוּמוּ, לְמִי מֵהֶם תִּהְיֶה לְאִשָּׁה, שֶׁהֲרֵי הָיְתָה אִשָּׁה לְכָל הַשִּׁבְעָה?"

הֵשִׁיב לָהֶם יֵשׁוּעַ: "כֻּלּוּם אֵינְכֶם טוֹעִים מִשּׁוּם שֶׁאֵינְכֶם יוֹדְעִים אֶת הַכְּתוּבִים, אַף לֹא אֶת גְּבוּרַת אֱלֹהִים? כַּאֲשֶׁר הַמֵּתִים קָמִים אֵין הֵם מִתְחַתְּנִים, אֶלָּא שֶׁהֵם כְּמַלְאָכִים בַּשָּׁמַיִם.

הרקע לדברים הן שלוש השקפות שונות שהיו קיימות בעולם היהודי בשלהי תקופת בית שני. בקצרה ניתן לסכם אותן כך: הפרושים האמינו בתחיית מתים פיזית; הצדוקים שללו את תחיית המתים בכלל וסברו שלאחר מות הגוף לא נשאר דבר; על פי השקפת העולם האיסיית הגוף הפיזי מת בעוד שהממד הרוחני (הנשמה) איננו מת, בדומה לאמור במימרה י"א. בסיפור שמוצג לעיל הצדוקים מתפלמסים עם ישוע וטוענים שהאמונה בתחיית המתים מובילה לאבסורד לוגי - ההלכה תחייב אישה להתחתן עם שבעה גברים.

ישוע איננו מתווכח עם הצדוקים לגבי הפרשנות ההלכתית, אלא מסביר להם שהם טועים בהבנת המושג של תחיית המתים. ההסבר שלו – כַּאֲשֶׁר הַמֵּתִים קָמִים אֵין הֵם מִתְחַתְּנִים,

אֶלָּא שֶׁהֵם כְּמַלְאָכִים בַּשָּׁמַיִם – מציג למעשה את ההשקפה האיסיית של הישארות הנפש לאחר מות הגוף.

דוד פלוסר מצביע על כך שהאמונה שישוע עצמו קם לתחיה לאחר מותו, שהיא אחד מעיקרי האמונה המרכזיים של הדת הנוצרית, איננה מתבססת על השקפת עולמו של ישוע אלא דווקא על תפיסת עולם פרושית שישוע לא היה שותף לה.

"ישו זה, שאצל פאולוס הריהו ההוכחה המובהקת לתחיית המתים, אינו מזכיר כלל נושא זה, פרט למקרה אחד [פלוסר מתייחס לוויכוח עם הצדוקים שמתואר אצל מתי], היוצא גם לפירוש אחר, מצטודד. וכך קיבלה הנצרות את רעיון תחיית המתים מן ההגות הרבנית – פרושית שדווקא בתור ניגוד לה כביכול קמה הנצרות מעיקרה."[21]

ישוע מסביר שלמציאות הרוחנית יש קדימות ביחס למציאות הפיזית, והדבר מומחש במימרה הבאה.

<u>תומא - מימרה כ"ט</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : אִם בַּעֲבוּר הָרוּחַ נִהְיָה הַבָּשָׂר, הִנֵּה זֶה פֶּלֶא; אַךְ אִם בַּעֲבוּר הַבָּשָׂר הָרוּחַ , הִנֵּה פֶּלֶא עַל כָּל פֶּלֶא. וְאָנֹכִי אֶתְפַּלֵּא, אֵיךְ יִשְׁכֹּן הָעֹשֶׁר הָרַב בָּעֹנִי הַלָּזֶה.

המציאות הרוחנית הבלתי מוגבלת (הרוח) מתוארת כ"עושר" ששוכן בתוך המגבלות של המציאות הפיזית המוגבלת (הבשר) שמתוארת כ"עוני". העובדה שהבלתי מוגבל יכול לשכון בתוך המגבלות של המציאות הפיזית היא פלא בעיניו של ישוע.

להלן מובא תיאור מקביל של המציאות הרוחנית מתוך דבריו של רודי בספרו "קניבליזם רוחני"[22]. מערכת המושגים היא אמנם שונה אולם ניתן למצוא בדבריו של רודי הד לפליאה שחש ישוע בנוגע למציאות הרוחנית.

"השכל והדמיון שלנו הם אלה שמגבילים אותנו ללא הרף, מכיוון שאיננו מסוגלים להיפרד מאותם חלקים שאנחנו מבינים או חושבים שאנחנו מבינים. אנחנו מעדיפים להנציח את העבר המדומה במקום לחקור את המציאות האמתית של טבענו. רק כאשר נאפשר לאנרגיה שלנו לעלות ללא הפסקה נגלה את הקשר האמתי שלנו עם האנרגיה שבאטמוספרה. כאשר אנחנו מרגישים מספיק בטוחים לאפשר לכוח הזה לזרום מתוכנו ולעלות ללא הפסקה, אנחנו יוצרים קשר עם אותן תכונות שקיימות רק במישור של 'זמן ומרחב'."

רודי מדגיש בדבריו את הקושי הנפשי המובנה שלנו לחוות את המציאות הרוחנית. ישוע מדבר גם הוא על אותו קושי כפי שמציגות המימרות הבאות.

<u>תומא – מימרה נ"א</u>

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו: מָתַי תָּבוֹא מְנוּחַת הַמֵּתִים וּמָתַי יָבוֹא הָעוֹלָם הֶחָדָשׁ ? וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: אֲשֶׁר חִכִּיתֶם לוֹ בָּא, וְהַכֵּר לֹא תַּכִּירוּהוּ.

---

[21] ד. פלוסר, "כת מדבר יהודה והנצרות לפני פאולוס", בתוך: "יהדות ומקורות הנצרות", ספריית הפועלים, 1989. עמוד 223.

[22] מתוך "גדילה רוחנית קטעים מספרו של רודי (סוואמי רודרננדה) קניבליזם רוחני" תרגום אלי מלכי. http://www.inbest.co.il/NGO/Rudi.pdf

תומא – מימרה קי"ג

וַיֹּאמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו: מָתַי תָּבוֹא הַמַּלְכוּת? וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : לֹא בְּצִפִּיָּה תָּבוֹא. וְלֹא יֹאמְרוּ: "הִנֵּה פֹּה" אוֹ "הִנֵּה שָׁם"; כִּי פְּרוּשָׂה מַלְכוּת הָאָב עַל הָאָרֶץ וְהָאֲנָשִׁים אֵינָם רוֹאִים אוֹתָהּ .

גרסה דומה למימרה זו נמצאת גם בספר הבשורה של לוקס.

לוקס י"ז 20-21:

כַּאֲשֶׁר שְׁאָלוּהוּ הַפְּרוּשִׁים מָתַי תָּבוֹא מַלְכוּת אֱלֹהִים הֵשִׁיב לָהֶם: "מַלְכוּת אֱלֹהִים אֵינֶנָּה בָּאָה בְּנִגְלוֹת. אַף לֹא יֹאמְרוּ 'הִנֵּה פֹּה' אוֹ 'הִנֵּה שָׁם הִיא', כִּי הִנֵּה מַלְכוּת אֱלֹהִים בְּקִרְבְּכֶם הִיא."

הדגש במימרות של תומא הוא שאנו חיים בתוך מציאות רוחנית, אולם איננו מצליחים לראות אותה עקב המגבלות של המודעות שלנו. בגרסתו של לוקס לעומת זאת מושמטת ההתייחסות לעיוורון שבו אנו לוקים לגבי המציאות הרוחנית.

דוגמה נוספת לכך שהמציאות הרוחנית היא נסתרת מעיניהם של רוב בני האדם נמצאת במימרה הבאה.

תומא - מימרה פ"ג

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : הַדְּמֻיּוֹת גְּלוּיוֹת לָאָדָם; וְהָאוֹר אֲשֶׁר בָּהֶן נִסְתַּר בִּדְמוּת הָאוֹר אֲשֶׁר לָאָב. הוּא יִגָּלֶה; וּדְמוּתוֹ בְּאוֹרוֹ נִסְתָּרָה.

במימרה זו אנו מוצאים גם את השימוש במלה "אור" כביטוי להשגת המציאות הרוחנית. בדרכים שמקורן במזרח הרחוק משתמשים במונח "הארה" על מנת לתאר את ההשגה של המציאות הרוחנית. רודי מתאר את המודעות הרוחנית באופן הבא[23]:

"במושג 'זמן ומרחב' אינני מתכוון לזמן שאותו אנו מודדים באמצעות שעונים או למרחב שאותו אנו מודדים באמצעים פיזיקליים. "זמן ומרחב" הוא מציאות מוחלטת, שניתן לתפוס אותה רק באמצעות **הארה אמתית.** הזמן והמרחב שנגישים לחושים הארציים שלנו לפני ההארה הם מושגים דמיוניים – או לכל היותר קטעים זעירים של המישור 'זמן ומרחב'."

כמו ישוע גם רודי מבחין בין שני סוגים של מודעות: מודעות לממד הפיזי שהיא חלקית ומוגבלת, ומודעות לממד הרוחני שהיא אפשרית רק באמצעות "הארה" או "גילוי האור".

תיאור נוסף של המציאות הרוחנית מופיע במימרה הבאה.

תומא - מימרה נ'

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : וְהָיָה אִם יֹאמרוּ אֲלֵיכֶם: "מֵאַיִן בָּאתֶם?" וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵיהֶם: "מִן הָאוֹר בָּאנוּ, מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם נִהְיָה הָאוֹר מֵעַצְמוֹ; וַיַּעְמֹד בְּנוּחוֹ, וַיִּגַּל אֲלֵיהֶם בִּדְמוּתָם." וְאִם יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם: "מִי אַתֶּם?" וַאֲמַרְתֶּם: "בָּנָיו אֲנַחְנוּ, וּבְחִירֵי הָאָב הַחַי אֲנַחְנוּ." וְהָיָה אִם יִשְׁאָלוּכֶם: "מַה הוּא אוֹת אֲבִיכֶם בָּכֶם?" וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵיהֶם: "תְּנוּעָה וּמְנוּחָה הוּא."

במימרה זו מוצג דימוי של האור שנובע מנקודה אחת שנמצאת במנוחה. נקודה זו היא המקור שממנו מתגלה המציאות הרוחנית. המציאות הרוחנית מתוארת באמצעות השילוב

[23] מתוך "גדילה רוחנית קטעים מספרו של רודי (סוואמי רודרננדה) קניבליזם רוחני" תרגום אלי מלכי. http://www.inbest.co.il/NGO/Rudi.pdf

של "תנועה ומנוחה". מציאות זו נחשפת בהדרגה בפני התלמיד עד שהוא מגיע לרמת מודעות שמאפשרת לו לחוות את המציאות האמתית שנמצאת בבסיס הוויה שלו. רודי מתאר את החוויה הרוחנית בטרמינולוגיה דומה[24].

"טבעה של האנרגיה הוא שהיא מתחזקת כאשר אנו עולים מהמישור הפיזי לרוחני – יש פחות מתחים ומרחב עצום ממנו ניתן למשוך אותה. האנרגיה היא בצורת האות V (מערבולת), ואנו נמצאים בקצה התחתון שלה. כשהאנרגיה עולה ההתרחבות בחלק העליון גדלה והמתח פוחת. כמוכן כשאנו עולים אנו מתרחקים משני קווי המתאר של המערבולת, שבהם נוצר המתח. ככל שמגיעים גבוה יותר באותה צורה דמוית האות V, התנועה מתחזקת. טבעה של האנרגיה הוא שהיא זורמת מהר יותר כשיש פחות מתחים סביבה. כמוכן הנפח של האנרגיה מגביר את מהירות הזרימה. כשמגיעים למישור של 'זמן ומרחב' זרימת האנרגיה היא מהירה יותר; כתוצאה מכך נראה לנו שהתנאים החיצוניים בעולם שסביבנו נעים במהירות גבוהה מאוד."

ישוע מתאר כיצד האנרגיה הרוחנית (האור) זורמת מנקודת המנוחה שבה היא נוצרת. רודי מתאר את המסע בכיוון ההפוך – כיצד אדם מעלה את מודעותו לרמות אנרגיה גבוהות יותר, כלומר חווה תהליך של הארה. הדימוי הוא של מערבולת בצורת האות V, שנקודת המגע שלה עם הממד הפיזי היא בקדקוד הראש. בנקודה זו ישנו מצב של מנוחה. ככל שהמודעות של התלמיד עולה גבוה יותר התנועה מתחזקת ורמת האנרגיה עולה.

---

[24] מתוך "גדילה רוחנית קטעים מספרו של רודי (סוואמי רודרננדה) קניבליזם רוחני" תרגום אלי מלכי.
http://www.inbest.co.il/NGO/Rudi.pdf

6. תהליך הגדילה הרוחנית

ספר הבשורה של תומא משתמש בדימויים רבים שמתקשרים לאכילה, שאת חלקם הצגתי כבר קודם. כך למשל במימרה ס"ט אומר ישוע: "אַשְׁרֵי הָרְעֵבִים לְמַעַן מַלֵּא אֶת בֶּטֶן הֶחָפֵץ." הצורך הרוחני מומשל לרעב פיזי שאותו ניתן להשביע באמצעות תזונה רוחנית. במימרה י"א שהוצגה קודם מופיע המשפט: "בִּימֵי אֲכָלְכֶם אֶת אֲשֶׁר מֵתִים הֵם, וּתְחַיּוּם."

על מנת להבין את משפט הזה נסתכל על מימרה נוספת שמציגה רעיון דומה.

<u>תומא – מימרה ק"ח</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : הַשּׁוֹתֶה מִפִּי כָּמוֹנִי יֵעָשֶׂה, וְאָנֹכִי אֵעָשֶׂה הוּא, וְנִגְלוּ לוֹ הַנִּסְתָּרוֹת.

הקשר בין המורה הרוחני לתלמיד הוא מתואר בדימוי של הזנה. התלמיד "שותה" מפיו של המורה וכך נהיה כמוהו, כלומר מקבל את המהות הרוחנית שלו. באותו אופן המורה "אוכל את התלמיד" ובאופן זה מחייה אותו. הלימוד הרוחני איננו לימוד עיוני שקשור להבנה שכלית, אלא הוא תהליך של העברת אנרגיה רוחנית מהמורה לתלמיד. אנרגיה זו מאפשרת לתלמיד לקבל את התזונה הפנימית שלה הוא זקוק על מנת לגדול.

הסבר לתהליך זה במונחים בני זמננו ניתן למצוא אצל רודי, כפי שממחישות המובאות הבאות מהספר "קניבליזם רוחני"[25].

"בכל בתי הספר הרוחניים מתארים את ההשגה הרוחנית במונחים בלתי רגילים, אבל ההדרכה שמקבלים שם היא לעתים קרובות מאוד דלה. כשנסעתי ברחבי המזרח שמעתי את ההבטחות לחיים רוחניים במלל, אבל לא ראיתי את המציאות שלהם באנשים שפגשתי. ההתנסות של עם סוואמי ניטיאננדה הייתה היוצא מן הכלל, מכיוון שהשפע זרם דרכו לתוכי. בכל פעם שוויתרתי ונכנעתי לכוח שבא ממנו חשתי בשפע עצום. חשוב להבין שהקשר שלי עם סוואמי ניטיאננדה במישור הפיזי היא רק במשך יום אחד, אולם השפע שקבלתי ממנו עדיין נמצא בתוכי. ברור לי שהבעיה בעולם איננה נובעת מכך שלתלמידים אין רעב לתזונה רוחנית, אלא מכך שלמורים אין את היכולת לספק את צרכיהם. לעורר את סקרנותו של אדם הוא דבר אחד, אך להראות לו כיצד להיפתח לצורך הפנימי שלו הוא דבר אחר. למורים רבים יש יכולת ליצור מסתורין, אבל מטרתם צריכה להיות ליצור חיים."

...

"במהלך לימודי אצל מורים רוחניים רבים, אכלתי אותם ונאכלתי על ידם. זאת הייתה התנסות נפשית, שנקראת בספרים להיות מוכל על ידי רוחו של המורה. הרוח שלי גדלה על ידי כך שהיא אכלה את מה שהכיל אותה."

...

"הייתה לי הזדמנות להיות במחיצתם של אנשים שנחשבו לקדושים וגיליתי שההבדל היחידי בין מורה לתלמיד הוא יכולתו של המורה להשתמש באנרגיה שלו, להתעלות מעל כל סיטואציה ולעכל בהדרגה את האדם שנמצא מולו. אין זה חשוב כיצד אנחנו נכנסים לסיטואציה; מה שחשוב הוא מה מצבנו כשהיא מסתיימת. תמיד ישנו אדם אחד שאוכל ואדם שני שנאכל: הראשון הוא בעל היכולת לעבוד ואילו השני איננו מסוגל לקבל את התזונה הנדרשת לו."

...

[25] מתוך "גדילה רוחנית קטעים מספרו של רודי (סוואמי רודרננדה) קניבליזם רוחני" תרגום אלי מלכי.
http://www.inbest.co.il/NGO/Rudi.pdf

"כאשר אדם הופך למורה ומתפתח, מספר האנשים שסביבו גדל. הוא משרת אותם ובמקביל ניזון מהם. הוא יכול לקחת לתוכו את המתחים והחומרים הנפשיים שלהם, והם מזינים אותו. יכולתו של המורה לספוג לתוכו את כל החומרים הנפשיים של התלמיד, משחררת את התלמיד מבעיות רבות שאותן הוא איננו יכול לפתור בכוחות עצמו. בדרך זו התבניות הנפשיות שמעכבות את תהליך ההתפתחות הרוחנית שלנו מתפרקות, ואנו הופכים לחופשיים."

תיאורו של רודי את הקשר הרוחני בין המורה לתלמיד שופך אור על המימרות של ישוע שנזכרו קודם לכן. דימויי האכילה אינם מטפורות, אלא ביטוי לקשר החי בין התלמיד למורה. תפקידו של המורה להעביר לתלמיד את התזונה הפנימית שהוא זקוק לה, בעוד שתפקידו של התלמיד הוא לקחת את האנרגיה הרוחנית של המורה ולהשתמש בה על מנת לגדול. היבט נוסף של הגדילה הרוחנית ניתן למצוא במימרה הבאה.

<u>תומא – מימרה ז'</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : אַשְׁרֵי הָאֲרִי אֲשֶׁר יֹאכְלֶנּוּ אִישׁ, לְמַעַן יִהְיֶה הָאֲרִי לְאָדָם; וְאָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יִטְרְפֶנּוּ הָאֲרִי; וְהָיָה הָאֲרִי לְאָדָם.

המימרה נראית במבט ראשון כסתומה, אולם גם במקרה זה ניתן להיעזר בדבריו של רודי על מנת להבין אותה[26].

"תכליתנו בחיים היא לגדול. בכך איננו שונים מכל יצור חי אחר. אנו קולטים לתוכנו אנרגיה מסוג מסוים, ואמורים להוציא מתוכנו אנרגיה מסוג גבוה יותר. אנו גדלים באמצעות תהליך של מיחזור אנרגיה: אנו לוקחים לתוכנו מתחים ורעלים ומוציאים מתוכנו אנרגיית חיים, באותו אופן שצמחים קולטים פחמן דו חמצני ופולטים חמצן"

...

"הזרמת אנרגיה לתוך האגו היא הבזבוז הגדול ביותר שקיים בחיינו. האנרגיה רק מגדילה את התיאבון של אותה מפלצת שאיננה יודעת שובעה, שניזונה מהאנרגיה שלנו. פעולה זו רק מגבירה את האומללות שבתוכנו. אילו הייתה רק לוקחת מאתנו את הכל ולא נותנת דבר, המצב לא היה כל כך גרוע. אולם פעולה זו גורמת לאומללות מכיוון שהיא מגלמת בזבוז של אנרגיה, וזהו האויב הגדול של תהליך הבריאה. זהו החטא הגדול ביותר שבני אדם יכולים לבצע. אנו לוקחים את המתנה של החיים ולא משתמשים בה, ובכך אנו באופן מודע מזינים את המפלצת שנקראת האגו. כתוצאה מכך מתהווה בתוכנו ייצור שבנוי משילוב של רחמים עצמיים וחוסר אונים. אבל חוסר האונים הזה מבוסס על הרבה כוח בגלל כמות האנרגיה עצומה שהוזנה לתוכו, ולכן הוא איננו חלש אלא דווקא חזק. הוא מסווה את עצמו בצורה מבריקה באמצעות החולשה לכאורה, אבל מסוגל לבלוע אדם בנגיסה אחת. בתמימותנו אנו מנסים לפייס אותו, אולם התועלת בכך דומה להשלכת נערות צעירות ללוע של הר געש על מנת למנוע את התפרצותו. האגו יכול לקחת עוד ועוד, אבל שום דבר לא משכך את הלהבה שנוצרת בתוכו."

דבריו של רודי מאפשרים להבין את המימרה כמשל לאפשרות הבחירה שעומדת בפני כל אדם. ישנם שני מצבים שביניהם אנו יכולים לבחור. במצב הראשון שמתואר במלה "אשרי" האדם אוכל את הארי, קרי אנחנו משתמשים במתחים שלנו על מנת להזין את כוח החיים שלנו ולגדול. במצב זה האגו שלנו שהוא המפלצת (הארי) שבתוכנו, הופך למזון נפשי ובכך מאפשר לחלקים הרוחניים בתוכנו להתפתח. במצב השני שמתואר במלה "ארור" האגו טורף

[26] מתוך "גדילה רוחנית קטעים מספרו של רודי (סוואמי רודרננדה) קניבליזם רוחני" תרגום אלי מלכי.
http://www.inbest.co.il/NGO/Rudi.pdf

אותנו. במצב זה אנו מזרימים את כל האנרגיה שלנו כדי לרצות את המפלצת (הארי), אולם היא מעכלת אותנו ואנו הופכים להיות זהים לאגו. זהו לפי דבריו של רודי "החטא הגדול ביותר שבני אדם יכולים לבצע", וישוע קורא לאדם שחי כך את חייו "ארור", כלומר מקולל.

דוגמה נוספת לתיאורו של המורה כמי שנותן תזונה לתלמידיו נמצאת במימרה הבאה.

<u>תומא - מימרה י"ג</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֶל תַּלְמִידָיו: שַׁווּנִי וְהַגִּידוּ לִי לְמָה דָּמִיתִי.

וַיֹּאמֶר שִׁמְעוֹן כֵּיפָא אֵלָיו: כְּמַלְאָךְ צַדִּיק וְקָדוֹשׁ הִנֶּךָ.

וַיֹּאמֶר מָתַי אֵלָיו: כְּאִישׁ חָכָם וּנְבוֹן דַּעַת הִנֶּךָ.

. וַיֹּאמֶר תּוֹמָא אֵלָיו: אָדוֹן, לֹא יוּכַל פִּי לְמַלֵּל לְמַה דָּמִיתָ

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : לֹא אֲדוֹנֶיךָ אֲנִי, יַעַן כִּי שָׁתִיתָ וַתִּשְׁכַּר מִן הַמַּבּוּעַ אֲשֶׁר אָנֹכִי חֲלַקְתִּיו. וַיִּקָּחֶנּוּ, וַיֵּלֶךְ, וַיְדַבֵּר אֵלָיו שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים.

וַיְהִי בְּשׁוּבוֹ אֶל חֲבֵרָיו וַיִּשְׁאָלוּהוּ לֵאמֹר: מָה אָמַר לְךָ יֵשׁוּעַ? וַיֹּאמֶר תּוֹמָא אֲלֵיהֶם: אִם אֹמַר לָכֶם אֶחָד מִן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֵּר אֵלַי, וּלְקַחְתֶּם אֲבָנִים וּסְקַלְתּוּנִי, וְאֵשׁ תֵּצֵא מִן הָאֲבָנִים וַאֲכָלַתְכֶם.

שמעון ומתי מבינים את דברי ישוע באופן שכלתני, אולם לא מצליחים לקבל את התזונה הרוחנית שגלומה בהם. תומא לעומת זאת מקבל את התזונה הרוחנית ממורו ולכן איננו מסוגל לתאר במלים את מה שקבל. ישוע אומר לו שהוא ניזון מאותו מקור הרוחני שממנו הוא עצמו שואב, ואותו הוא חולק עם תלמידיו. בסיפא של מימרה י"ג ישוע אכן חולק עם תומא את ההיבטים הגבוהים של תורתו הרוחנית, שאותה איננו יכול להעביר לתלמידים האחרים שרמת מודעותם עדיין מוגבלת.

גרסה דומה של מימרה י"ג מופיעה גם בספרי הבשורה הסינופטיים, ולהלן מוצג הסיפור כפי שהוא מופיע אצל לוקס (הגרסאות אצל מרקוס ומתי כמעט זהות).

<u>לוקס ט' 18-21</u>

פַּעַם אַחַת כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם בּוֹדֵד וְתַלְמִידָיו הָיוּ עִמּוֹ שָׁאַל אוֹתָם: "מָה אוֹמֵר עָלַי הָעָם, מִי אֲנִי?"

הֵשִׁיבוּ: "יֵשׁ אוֹמְרִים, 'יוֹחָנָן הַמַּטְבִּיל', יֵשׁ אוֹמְרִים, 'אֵלִיָּהוּ', וַאֲחֵרִים אוֹמְרִים שֶׁאַחַד הַנְּבִיאִים הַקַּדְמוֹנִים קָם לִתְחִיָּה."

שָׁאַל יֵשׁוּעַ: "וְאַתֶּם מָה אוֹמְרִים, מִי אֲנִי?"

"מְשִׁיחַ הָאֱלֹהִים", הֵשִׁיב כֵּיפָא. אָז הִזְהִיר אוֹתָם בְּצַוּוֹתוֹ עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יַגִּידוּ זֹאת לְאִישׁ; כְּמוֹ כֵן אָמַר: "צָרִיךְ שֶׁבֶּן־הָאָדָם יִסְבֹּל הַרְבֵּה, שֶׁהַזְּקֵנִים וְרָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים יִדְחוּהוּ, שֶׁיֵּהָרֵג וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם."

סיפור המסגרת נשאר דומה למעט העובדה שהתלמיד הנבחר בבשורות הסינופטיות הוא שמעון כיפא (פטרוס). אולם מהות הסיפור שונתה לחלוטין; מוטיב התזונה הרוחנית שהוא הבסיס להעברת התורה ממורה לתלמיד הושמט לחלוטין, ובמקומו שמעון כיפא מצוין לשבח כמי שהכיר בישוע כמשיח.

תפקידו של המורה כמקור למודעות רוחנית של תלמידיו מופיע במימרות נוספות בבשורה על פי תומא.

תומא - מימרה כ"ד

וְיֹאמְרוּ תַּלְמִידָיו: הַרְאֵנוּ אֶת מְקוֹמְךָ, כִּי עָלֵינוּ הוּא לְבַקְּשׁוֹ. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם:

אֲשֶׁר אָזְנַיִם לוֹ, יִשְׁמַע נָא! יֵשׁ אוֹר אֲשֶׁר בַּנָּאוֹר הוּא, וְהֵאִיר אֶת כָּל הָאָרֶץ; . וְאִם לֹא יָאִיר זֶה, וְהָיָה חֹשֶׁךְ.

תומא - מימרה ע"ז

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : אֲנִי הָאוֹר מֵעֲלֵיהֶם כֻּלָּם. אֲנִי הַכֹּל. מִמֶּנִּי בָּא הַכֹּל, וְאֵלַי הַכֹּל יָשׁוּב. בַּקְּעוּ בּוּל עֵץ וְשָׁם אָנִי; גֹּלּוּ אֶבֶן וְתִמְצְאוּנִי.

במימרות אלה המונח "אור" יכול להתפרש גם כדימוי לאנרגיה הרוחנית. המורה – "הנאור" – הוא מקור האור והוא מאיר את הארץ. במימרה י"ז מודגשת הזהות בין האנרגיה הרוחנית ("האור") שזורמת דרך המורה לאנרגיה הגבוהה שיוצרת את כל המציאות. באמצעות האנרגיה של המורה התלמיד יכול ליצור קשר עם האנרגיה היצירתית הגבוהה. זאת הסיבה שבתרבות המזרחית מתייחסים למורה בהערצה, מכיוון שהוא מייצג את האנרגיה של אלוהים.

תיאור מוחשי של האנרגיה הרוחנית שזורמת דרכו של המורה מופיע בקטע הבא מהספר "רודי – במלים שלו", שבו מספר רודי על המורה הראשון שלו (כפי הנראה הכוונה לשנקראצ'ריה מפורי).

"המורה הראשון שלי ליוגה שקל לא יותר מ- 90 פאונד [כ- 45 קילוגרם] והיה בן תשעים שנה, אבל הכוח שיצא ממנו היה כל כך חזק עבורי עד שנאלצתי לאחוז בשני המשקופים של הדלת ולדחוף את עצמי על מנת להיכנס לחדר שבו הוא היה. האנרגיה שיצאה ממנו יצרה שריפה בתוכי. היא גרמה אצלי לתגובה כל כך חזקה שלאחר כיומיים נאלצתי לזחול על ארבע לאורך רצפת העץ ולהכריח את עצמי להיכנס לחדרו. האנרגיה שלו יצרה אצלי תגובת נגד חזקה מאוד שהכריחה אותי לעבוד וכמובן יצרה בתוכי התנגדות אדירה."[27]

תהליך הגדילה הרוחנית הוא תהליך אורגני שמקביל לתהליכי הצמיחה בטבע. תיאור כזה של התהליך מופיע במשל שבמימרה הבאה.

תומא מימרה כ'

וַיֹּאמְרוּ הַתַּלְמִידִים אַל יֵשׁוּעַ : הַגֵּד לָנוּ, לְמִי דּוֹמָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: כְּגַרְגֵּר הַחַרְדָּל הִיא; קָטֹן הוּא מִכָּל זֶרַע אַךְ אִם יִפֹּל עַל אֲדָמָה חֲרוּשָׁה יַעֲשֶׂה עֲנָפִים גְּדוֹלִים וְהָיָה מַחֲסֶה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם.

גרסה מקבילה של משל זה נמצאת גם בבשורות הסינופטיות, ולהלן מוצגת הדוגמה מספר הבשורה של מרקוס.

[27] "Rudi – In his own Words", Rudra Press 1990. Page 57.

מרקוס ד' 30-32

הוֹסִיף וְאָמַר: "אֵיךְ נְדַמֶּה אֶת מַלְכוּת הָאֱלֹהִים אוֹ בְּאֵיזֶה מָשָׁל נַמְשִׁיל אוֹתָהּ? כְּגַרְגִּיר חַרְדָּל הִיא. כַּאֲשֶׁר זוֹרְעִים אוֹתוֹ בָּאֲדָמָה הוּא קָטָן מִכָּל הַזְּרָעִים עֲלֵי אֲדָמוֹת, אֲבָל לְאַחַר שֶׁנִּזְרַע הוּא צוֹמֵחַ וְנַעֲשֶׂה גָּדוֹל מִכָּל הַשִּׂיחִים וּמוֹצִיא עֲנָפִים גְּדוֹלִים עַד אֲשֶׁר עוֹף הַשָּׁמַיִם יְכוֹלִים לִשְׁכֹּן בְּצִלּוֹ.

גם רודי משתמש בדימוי של עץ שצומח ומכה שורשים כתיאור לגדילה הרוחנית[28].

״התנסויות במישור של ״זמן ומרחב״ אינם מיועדות לאנשים ברמת התפתחות נמוכה, שאין להם את העומק המספיק שנדרש על מנת להכיל את מערכת השורשים העמוקה ואת תבנית הגדילה המואצת. העציצים על המרפסת מתאימים לגידול פרחים, אבל לא ניתן לגדל בהם עצים.״

דימוי נוסף לתהליך ההתפתחות הרוחנית כתהליך צמיחה אורגני, וכן לתפקידו של המורה בתהליך זה מופיע במשל שבמימרה הבאה.

תומא מימרה ט'

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : שִׁמְעוּ, הִנֵּה יָצָא הַזּוֹרֵעַ וַיְמַלֵּא יָדוֹ וַיִּזְרַע. וַיִּפֹּל מִן הַזֶּרַע עַל הַדֶּרֶךְ , וַיָּבוֹאוּ הָעוֹף וַיְּלַקְּטוּהוּ. וְיֵשׁ אֲשֶׁר נָפַל עַל הַסֶּלַע וְלֹא שָׁלַח שֹׁרֶשׁ בָּאֲדָמָה וְשִׁבֹּלֶת לֹא הוֹצִיא; וְיֵשׁ אֲשֶׁר נָפַל בַּקּוֹצִים וַיְּחַנְּקוּ אֶת הַזֶּרַע וּרִמָּה אֲכָלַתּוּ; וְיֵשׁ אֲשֶׁר נָפַל עַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה וַיִּתֵּן פְּרִי טוֹב, זֶה שִׁשִּׁים שְׁעָרִים, וְזֶה מֵאָה וְעֶשְׂרִים.

משל זה מופיעה גם בבשורות הסינופטיות, שבהן מוצג גם הנמשל.

מתי י"ג 18-23

וּבְכֵן שִׁמְעוּ אַתֶּם אֶת פֵּשֶׁר מְשַׁל הַזּוֹרֵעַ. כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אֶת דְּבַר הַמַּלְכוּת וְאֵינֶנּוּ מֵבִין, בָּא הָרָע וְחוֹטֵף אֶת מַה שֶּׁנִּזְרַע בִּלְבָבוֹ; זֶהוּ הַנִּזְרָע בְּשׁוּלֵי הַדֶּרֶךְ. הַנִּזְרָע עַל אַדְמַת טְרָשִׁים הוּא הַשּׁוֹמֵעַ אֶת הַדָּבָר וּמִיָּד מְקַבֵּל אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה, אַךְ אֵין לוֹ שֹׁרֶשׁ בְּתוֹכוֹ וְרַק לְשָׁעָה יַעֲמֹד, וּבִהְיוֹת צָרָה אוֹ רְדִיפָה בִּגְלַל הַדָּבָר הוּא נִכְשָׁל מִיָּד. הַנִּזְרָע בֵּין הַקּוֹצִים הוּא הַשּׁוֹמֵעַ אֶת הַדָּבָר, אֶלָּא שֶׁדַּאֲגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וּמַדּוּחֵי הָעֹשֶׁר מַחֲנִיקִים אֶת הַדָּבָר וְלֹא יַעֲשֶׂה פְּרִי. הַנִּזְרָע עַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הוּא הַשּׁוֹמֵעַ אֶת הַדָּבָר וּמֵבִין וְגַם עוֹשֶׂה פְּרִי - זֶה עוֹשֶׂה פִּי מֵאָה, זֶה פִּי שִׁשִּׁים וְזֶה פִּי שְׁלוֹשִׁים.

המורה הרוחני זורע את הזרעים שיכולים להוביל להתפתחות רוחנית אצל תלמידיו. ישוע מסביר שרוב הזרעים האלה לא ינבטו. חלק מהתלמידים פשוט אינם מעריכים את מה שניתן להם (הזרעים שנפלו בשולי הדרך). תלמידים אחרים מתלהבים בהתחלה מהאפשרות לחיים רוחניים, אך אינם מסוגלים להתמיד בדרך ומפסיקים מיד עם הופעתו של הקושי הראשון (הזרעים שנפלו על אדמה סלעית). תלמידים אחרים מתחילים את תהליך הגדילה אולם במהלך הזמן המשמעת הפנימית שלהם נשחקת ותשומת ליבם מוסטת לענייני העולם, והם אינם ממשיכים בדרך (זרעים שנפלו בין הקוצים). רק אצל מיעוט קטן מקרב התלמידים הזרע נובט ונותן פרי, והם אלה שזוכים בכל העושר שחיים רוחניים יכולים לתת לאדם.

משל זה ממחיש את תהליך הסלקציה הטבעית שתואר קודם. המורה זורע זרעים ותהליך הגדילה מתרחש על פי מידת מוכנותו של התלמיד, ויכולתו לשמר את המאמץ שלו לאורך

---

[28] מתוך "גדילה רוחנית קטעים מספרו של רודי (סוואמי רודרננדה) קניבליזם רוחני" תרגום אלי מלכי.
http://www.inbest.co.il/NGO/Rudi.pdf

זמן. לפיכך לא ראה ישוע צורך ליצור מגבלות על מסירתה של התורה הרוחנית, מכיוון שממילא רק מי שמוכן לקבל אותה יזכה בה.

היבט נוסף של תהליך הגדילה הרוחנית הוא החיבור בין העבר, ההווה והעתיד.

<u>תומא - מימרה י"ח</u>

וַיֹּאמְרוּ הַתַּלְמִידִים אֶל יֵשׁוּעַ : הַגֵּד לָנוּ אֵיךְ תָּקוּם אַחֲרִיתֵנוּ.

וְיֹאמַר יֵשׁוּעַ: הַמְצָאתם אֶת הָרֵאשִׁית כִּי תְּבַקְּשׁוּ אֶת הָאַחֲרִית? כִּי בַּאֲשֶׁר הָרֵאשִׁית שָׁם תִּהְיֶה הָאַחֲרִית. אַשְׁרֵי הַנִּצָּב בָּרֵאשִׁית; וְהוּא יֵדַע אֶת הָאַחֲרִית וְלֹא יִטְעַם מָוֶת.

התלמידים שואלים את ישוע מה תהיה אחריתם והוא עונה להם שהאחרית תלויה בראשית, ומי שניצב בראשית ידע את האחרית ולכן לא ימות. לאור הדברים שהראיתי קודם הביטוי "לא יטעם מוות" מתייחס לנשמה או לממד הרוחני בתוכנו. לפיכך יש להניח שהביטויים "ראשית" ו"אחרית" מתייחסים גם הם לנשמה. המימרה כולה נראית על פניו כסתומה אולם ניתן לפרש אותה כמתייחסת לתהליך הגדילה הרוחני. שוב ניעזר בדבריו של רודי על מנת להבין את כוונתו של ישוע[29].

"העצמי העמוק שלנו מורכב ממאות התנסויות שנובעות מחיים קודמים. העצמי הזה הוא מה שאנחנו קוראים הבלתי מודע. הוא יושב עמוק בתוכנו ומתבונן בנו כאשר אנו חיים את היומיום שלנו. אם אנו עושים עבודה טובה ומצליחים להתחבר לחלקים העמוקים של חיינו, הבלתי מודע נפתח בהדרגה ומאפשר ליצירתיות עמוקה יותר להתבטא בחיינו. אם נצליח להתמודד עם התנסות כזאת, הבלתי מודע שלנו יאפשר לעוד חלקים מהמאגר הרוחני האינסופי שקיים בתוכנו לעלות לפני השטח."

...

"לעתים קרובות אנשים אומרים שיש להם ידע לגבי חיים קודמים, ודבר זה מעורר אצל שומעיהם יראת כבוד ותחושה של מסתורין. הדבר דומה לחפירה ארכאולוגית שבה מתגלים כדים עתיקי יומין, אולם כשפותחים אותם מגלים שהם ריקים. הנס וההרפתקה האמתיים הם לא ביצירת הקשר עם ההיבטים האלה של עצמנו שחיו בעבר, אלא ביכולת לקחת לתוכנו את התוכן ואת התזונה שגלומים בחיים הקודמים שלנו על מנת להעלות את הרמה של הווייתנו."

...

"מהיום שנולדנו אנחנו חיים בתוך שק של מתחים, ואיננו מצליחים להשתחרר מהם בכוחות עצמנו. המתחים האלה הם חומרים נפשיים שמייצגים את הקארמה שלנו בחיים האלה."

הזכרתי כבר את הצורך בתזונה פנימית לתהליך הגדילה הרוחנית. המקור של התזונה הפנימית הזאת הוא כל אותם מתחים שמייצגים את החיים הקודמים שלנו, אולם אנו לא מודעים אליהם. תהליך הגדילה הרוחנית מחייב אותנו לחבר את העבר של נשמתנו (החיים הקודמים) עם ההווה שלנו. עלינו לעבוד עם העבר שלנו, על מנת שנוכל להשתחרר ממנו. ביטוי לתהליך זה ניתן למצוא במימרה הבאה.

---

[29] מתוך "גדילה רוחנית קטעים מספרו של רודי (סוואמי רודרננדה) קניבליזם רוחני" תרגום אלי מלכי. http://www.inbest.co.il/NGO/Rudi.pdf

תומא – מימרה פ"ד

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : בִּרְאוֹתְכֶם אֶת דְּמוּתְכֶם תָּשִׂישׂוּ, אַךְ בִּרְאוֹתְכֶם אֶת דְּמֻיּוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם נִהְיוּ, וַאֲשֶׁר לֹא תְּמוּתֶנָה וְלֹא תֵּרָאֶינָה, כַּמָּה תִּשָּׂאוּ?

במימרה זו ישוע מתייחס במפורש לנשמה שמגיעה עם מטען מהחיים הקודמים. הנשמה מתוארת כדמות שהייתה לפנינו, היא איננה נראית והיא לא מתה. הוא מפנה לתלמידיו את השאלה: "כמה תוכלו לשאת את המטען הזה שמגיע מהעבר?"

דרכים רוחניות מזרחיות מדברות על המושג "קארמה" שפירושו המילולי בסנסקריט הוא "פעולה" או "מעשה". ביוגה ובבודהיזם מושג זה מתייחס לסך כל מעשיו של האדם בעבר, שלהם יש השפעה מצטברת על מציאות חייו בהווה. מושג הקארמה איננו מוכר לנו בעולם המחשבה היהודי, אולם מסתבר שהוא קיים לפחות באופן משתמע בתפיסת העולם של האיסיים.

השקפתם של האיסיים לגבי הגורל האנושי מומחשת בפסקה הבאה מסרך היחד[30].

"למשכיל להבין וללמד את כול בני אור בתולדות כול בני איש, לכול מיני רוחותם באותותם, למעשיהם בדורותם ולפקודת נגיעיהם עם קצי שלומם. מאל דעות כול הווה ונהיה, ולפני היותם הכין כול מחשבתם. ובהיותם לתעודותם כמחשבת כבודו ימלאו פעולתם ואין להישנות. בידו משפטי כול והוא(ה) יכלכלם בכול חפציהם. והוא(ה) ברא אנוש לממשלת תבל וישם לו שתי רוחות להתהלך בם עד מועד פקודתו הנה רוחות האמת והעול. במעון אור תולדות האמת וממקור חושך תולדות העול. ביד שר אורים ממשלת כול בני צדק בדרכי אור יתהלכו, וביד מלאך חושך כול ממשלת בני עול ובדרכי חושך יתהלכו. ובמלאך חושך תעות כול בני צדק וכול חטאתם ועוונותם ואשמתם ופשעי מעשיהם בממשלתו לפי רזי אל עד קצו. וכול נגיעיהם ומועדי צרותם בממשלת משטמתו. וכול רוחי גורלו להכשיל בני אור. ואל ישראל ומלאך אמתו עזר לכול בני אור. והוא(ה) ברא רוחות אור וחושך ועליהן יסד כול מעשה ועל דרכיהן כול עבודה. אחת אהב אל לכול עדי עולמים ובכול עלילותיה ירצה לעד, אחת תעב סודה וכול דרכיה שנא לנצח."

פסקה זו שמכונה בפי החוקרים תורת הגזירה הקדומה, מציגה תפיסה דטרמיניסטית שעל פיה גורלו של האדם נקבע עם היוולדו ואין לו אפשרות לשנות אותו. מצד שני ראינו כבר במובאות קודמות שההצטרפות לכת האיסיים הייתה וולונטרית, והחברים כינו את עצמם "מתנדבים": "וזה סרך היחד לאנשי היחד **המתנדבים** לשוב מכל רע ולהחזיק בכול אשר צווה לרצונו". לכאורה יש כאן סתירה פנימית מכיוון שאם גורלו של האדם נקבע מראש מה התועלת ב"התנדבות לשוב מכל רע". לאור הסתירה הפנימית הזאת יש צורך לקרוא את הפסקה הנ"ל בדרך קצת שונה.

המשכיל, שהוא אדם בעל דרגה רוחנית גבוהה בכת, נדרש להסביר את האמור בפסקה לחברי הכת שמכונים "בני האור". גם ישוע מתייחס למושג בני אור במימרה כ"ד שנזכרת לעיל: "יֵשׁ אוֹר אֲשֶׁר בְּנָאוֹר הוּא, וְהֵאִיר אֶת כָּל הָאָרֶץ; . וְאִם לֹא יָאִיר זֶה, וְהָיָה חֹשֶׁךְ" כלומר בן האור או הנאור הוא האדם המואר - זה שמודעותו התפתחה - בניגוד לאלה שאינם מוארים וחיים בחושך או ברמת מודעות נמוכה. ההבחנה בין "בני אור" ל"בני חושך" איננה מתייחסת להיבט הפיזי של קיומנו, אלא לרמת המודעות שלנו. המשכיל האיסיי נדרש להסביר לחברי הכת השואפים להארה את "תולדות כול בני איש". המושג תולדות פירושו כל מה שקרה מיום לידתו של האדם, ולפיכך המונח "תולדות כל בני איש" משמעו כל הדברים

[30] יעקב ליכט, "מגילת הסרכים", מוסד ביאליק 1965. עמודים 89 - 93.

שקרו למין האנושי. מודעותו של כל אדם נשלטת על ידי שני כוחות מנוגדים שנקראים "רוחות" או "מלאכים". כוח אחד מושך אותנו אל האור או אל המודעות הגבוהה, וכוח שני גורר אותנו לכיוון ההפוך – אל החושך שהוא המודעות הנמוכה. השפעתם של כוחות אלה איננה אחידה על כל בני האדם. חלק מהאנשים נולדים עם רמת מודעות נמוכה והם מכונים "בני חושך" או "בני עוול". לעומתם חלק מבני האדם נולדים עם רמת מודעות גבוהה יותר והם נקראים "בני אור" או "בני צדק". ראינו כבר השקפה דומה אצל ישוע במימרה מ"ט:
"אַשְׁרֵיכֶם הַבּוֹדְדִים וְהַנִּבְחָרִים, כִּי אַתֶּם תִּמְצְאוּ אֶת הַמַּלְכוּת. כִּי מִמֶּנָּה בָּאתֶם וְאֵלֶיהָ תְּשׁוּבוּן."

אולם המשך הפסקה בסרך היחד מציג מציאות קצת יותר מורכבת. אמנם "בני האור" נולדים עם מודעות מפותחת יותר, אולם דבר זה נותן להם רק את האפשרות להתפתחות רוחנית. במהלך חייהם גם הם נתונים באופן חלקי להשפעה של "רוח החושך" שמנסה "להתעות" אותם ו"להכשיל" אותם. כלומר גם אדם שנולד עם רמת מודעות גבוהה עדיין חייב לבחור במהלך חייו בדרך רוחנית, ולהתמודד מול קשיים רבים בדרך להשגתה של ההארה.
ההשתייכות ל"רוח האור" שמשמעה ההיוולדות עם מוכנות לחיים רוחניים, היא תנאי הכרחי אולם לא מספיק להארה הרוחנית. ניתן לראות את הקרבה של רעיון זה למושג הקארמה, כפי שרודי מציג אותו. הקארמה היא מעין מטען גנטי נפשי שאתו אנו מגיעים לעולם. המטען הזה הוא מעין משקולת שמונחת על החלקים הנפשיים שלנו ושואפת להשאיר אותנו ברמת מודעות נמוכה. זוהי המקבילה "לרוח החושך" בטרמינולוגיה האיסיית, מאין כוח גרביטציה נפשי שמתנגד להתפתחות הרוחנית. המשמעות של גדילה רוחנית היא שאנו משתחררים מהקארמה שלנו, והיא כרוכה בבחירה מודעת ובעבודה מתמשכת כנגד אותה התנגדות.
למרות שכפיפותו של האדם לשני הכוחות המנוגדים היא גזירה אלוהית, הם אינם שקולים. לכוח שמוביל אל ההארה ואל השחרור מהקארמה יש עדיפות מבחינה קוסמית. בסרך היחד כתוב שהאל "אוהב" את "רוח האור" ו"שונא" את "רוח החושך". יתרה מכך "בני האור" שבוחרים בדרך להארה מקבלים עזרה מ"מלאך האמת". אפשר לתרגם רעיון זה למונחים בני זמננו באופן הבא: המצב העדיף מבחינה קוסמית הוא שכל אדם יבחר בדרך להארה ויממש את הפוטנציאל הרוחני שלו; עם כל זאת כאשר אפשרות זו איננה מתממשת העולם יכול להתקיים גם תחת "ממשלת החושך", אולם מבחינתו של האדם האינדיבידואלי המשמעות היא חיים של סבל. סרך היחד איננו עוסק בפילוסופיה ולכן איננו מנסה להסביר את הסיבה לכך שהמציאות היא כזאת, אלא מתאר אותה כמצב קיים שמיוחס ל"רזי האל"[31].
עם כל זאת האיסיים האמינו שמצב דברים זה איננו נצחי ובשלב מסוים בעתיד (אחרית הימים) הוא צפוי להשתנות.

בסרך היחד אנו מוצאים גם תיאור של תהליך הקבלה של חברים לכת[32] (תיאור מקביל נמצא גם אצל יוסף בן מתתיהו).

"וכול המתנדב מישראל להוסיף על עצת היחד ודורשהו האיש הפקיד בראש הרבים לשכלו ולמעשיו. ואם ישיג מוסר יביאהו בברית לשוב לאמת ולסור מכל עול. והבינהו בכל משפטי היחד. (...) ואחר בבואו לעמוד בפנים הרבים ונשאלו הכול על דבריו. וכאשר יצא הגורל על עצת הרבים יקרב או ירחק. (...) ובמלאת לו שנה בתוך היחד ישאלו הרבים על דבריו לפי שכלו ומעשיו בתורה. (...) ובמלאת לו השנה השנית יפקודהו על פי הרבים. ואם יצא לו הגורל לקרבו ליחד יכתובהו בסרך תכונו בתוך אחיו לתורה ולמשפט ולטוהרה ולערב את הונו ויהי עצתו ליחד ומשפטו."

---

[31] דיון נוסף בנושא זה נמצא ב"דרכם הרוחנית של האיסיים" פרק י'. http://www.inbest.co.il/NGO/Essenes.pdf
[32] יעקב ליכט, "מגילת הסרכים", מוסד ביאליק 1965. עמודים 149 - 151.

ראשית ניתן לראות שהכת אפשרה לכל "מתנדב מישראל" להגיש מועמדות על מנת להתקבל לכת. לאחר הגשת המועמדות המתנדב היה צריך לעבור תהליך סינון שאורכו כשנתיים. השלב הראשון הוא "ראיון קבלה" אצל "הפקיד בראש". זהו בעל תפקיד שנזכר הן בסרך היחד והן במגילת ברית דמשק ומכונה גם "המבקר". ישנם חוקרים שסבורים שהתואר הגמון (בישוף באנגלית) שמקורו במונח היווני אפיסקופוס (משגיח), מקורו במבקר האיסיי[33]. תואר זה מופיע כבר בתקופה שבה נוסדה הכנסייה הנוצרית הראשונה בירושלים, מיד לאחר מותו של ישוע. לפיכך חושבים אותם חוקרים שהכנסייה הקדומה אימצה תהליך קבלה דומה לזה של כת האיסיים. לאחר הסינון הראשוני של המבקר עובר המועמד להכרעה אצל כל הקבוצה ("הרבים") שבוחנת את יכולותיו הרוחניות. אלה שעברו את תהליך הסינון הראשוני הופכים למועמדים אולם עליהם לעבור שני "ראיונות" נוספים בפני כל הקבוצה, לאחר שנה ולאחר שנתיים. רק בתום תהליך זה הופך המועמד לחבר מלא בכת. עם כל זאת הקבלה לכת איננה סוף הדרך מכיוון שחברים שהפרו את כללי הכת הורחקו ממנה לתקופות זמן שונות ולפעמים אף לתמיד. האמור לעיל ממחיש שהאיסיים יצרו תהליך מובנה שמטרתו הייתה לבחון את מוכנותו של האדם לקבל את ההדרכה רוחנית. רק מי שנמצא מוכן לכך היה יכול להתקבל לכת וללמוד את הדרך הרוחנית, ואם נמצא פגם בהתנהגותו העונש היה הרחקה מהכת.

ישוע לעומת זאת לא פעל בדרך מובנה כזאת, ואפשר לכל מי שרצה להצטרף אליו. מצד שני המימרות שצוטטו קודם, ובמיוחד מימרה מ"ט - אַשְׁרֵיכֶם הַבּוֹדְדִים וְהַנִּבְחָרִים, כִּי אַתֶּם תִּמְצְאוּ אֶת הַמַּלְכוּת. כִּי מִמֶּנָּה בָּאתֶם וְאֵלֶיהָ תְּשׁוּבוּן – מצביעות על כך שגם ישוע סבר שהפוטנציאל הרוחני של כל אדם תלוי בקארמה שלו, ורק אלה שנולדים מוכנים לחיים רוחניים יוכלו לקבל אותם. עם כל זאת ישוע נתן לכל אחד גישה אליו מתוך הבנה שממילא קיימת סלקציה טבעית, ואלה שאינם מוכנים ינשרו מעצמם. התיאור של תהליך סלקציה זה הוצג כבר במשל הזרעים שבמימרה ט' ובנמשל שלו (מתי י"ג 18-23) שלעייל. גורלם של הזרעים השונים מייצג את האופן שבו הזרעים הרוחניים שזורע המורה נקלטים אצל אנשים שונים. כאמור בנמשל רוב הזרעים לא נותנים פרי בגלל חוסר המוכנות של התלמידים לקבלם. רק המיעוט הַנִּזְרָע עַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הוּא הַשּׁוֹמֵעַ אֶת הַדָּבָר וּמֵבִין וְגַם עוֹשֶׂה פְּרִי - זֶה עוֹשֶׂה פִּי מֵאָה, זֶה פִּי שִׁשִּׁים וְזֶה פִּי שְׁלוֹשִׁים.

היבט נוסף שקשור לגדילה הרוחנית הוא המוטיב של הלידה מחדש. מוטיב זה מופיע במספר מימרות שמוצגות להלן.

<u>תומא – מימרה כ"ב</u>

וַיַּרְא יֵשׁוּעַ יְלָדִים בְּיָנְקָם וַיֹּאמֶר אֶל תַּלְמִידָיו: כַּקְּטַנִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יוֹנְקוּ כֵּן הַבָּאִים אֶל הַמַּלְכוּת. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: הֲבִהְיוֹתֵנוּ יְלָדִים נָבוֹא אֶל הַמַּלְכוּת? וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם: בַּעֲשׂוֹתְכֶם אֶת הַשְּׁנַיִם לְאֶחָד וּבַעֲשׂוֹתְכֶם אֶת הַתָּוֶךְ כַּחוּץ וְאֶת הַחוּץ כַּתָּוֶךְ וְאֶת אֲשֶׁר מִמַּעַל כַּאֲשֶׁר מִתַּחַת; וּבַעֲשׂוֹתְכֶם אֶת הַזָּכָר וְאֶת הַנְּקֵבָה לְאֶחָד, לְבִלְתִּי הֱיוֹת הַזָּכָר זָכָר, וְלֹא הַנְּקֵבָה נְקֵבָה; וּבַעֲשׂוֹתְכֶם עֵינַיִם תַּחַת עַיִן, יָד תַּחַת יָד, רֶגֶל תַּחַת רֶגֶל, וּדְמוּת תַּחַת דְּמוּת - אָז תָּבוֹאוּ אַל הַמַּלְכוּת.

ישוע מדבר על כך שעל מנת לקבל חיים רוחניים ("מלכות שמים") עלינו להיות כמו ילדים. בתשובה לשאלה של תלמידיו כיצד קורה הדבר הוא מסביר את התהליך - איחוד של האלמנט הזכרי עם האלמנט הנקבי בתוכנו מביא לכך שאנו נולדים מחדש או הופכים להיות כילדים.

[33] ראו "דרכם הרוחנית של האיסיים" פרק ט'. http://www.inbest.co.il/NGO/Essenes.pdf

אזכור נוסף של הלידה הרוחנית שמתרחשת אצל התלמיד מופיע במימרה הבאה.

תומא – מימרה ע'

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : אִם תֵּלְדוּ אֶת אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם, אֲשֶׁר לָכֶם הוּא יוֹשִׁיעֲכֶם. וְאִם אֵינֶנּוּ בָכֶם, אֲשֶׁר חֲסַרְתֶּם יְמִיתְכֶם.

במימרה זאת מדגיש ישוע במפורש את חשיבותה של הלידה הרוחנית לתהליך הגדילה הרוחנית. הילד הרוחני הוא הנשמה שמושיעה אותנו, ובהיעדרו אדם מת ללא המשכיות הנשמה.

איחוד הניגודים באדם מאפשר לכוחות נפשיים להיווצר, כפי שמוצג במימרה שלישית.

תומא - מימרה ק"ו

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : בַּעֲשׂוֹתְכֶם אֶת הַשְּׁנַיִם לְאֶחָד וִהְיִיתֶם לִבְנֵי אָדָם; וְכִי תֹּאמְרוּ: הַר, הֵעָתֵק מִזֶּה, וְנֶעְתַּק.

רעיון דומה נמצא אצל פילון האלכסנדרוני בפירוש שהוא נותן לתיאור הכרובים ששומרים על גן עדן.

פילון – על הכרובים[34]

"עתה עלינו להבהיר מה נרמז בכרובים ובלהט החרב המתהפכת (בראשית ג' כ"ד)...

אולם מנפשי שדרכה להיות נפעמת תכופות על ידי אלוהים ואז להינבא על דברים שאינה יודעת, שמעתי הסבר עמוק יותר על כך. אנסה לזכור אותו ולמוסרו. היא אמרה לי שליד האל האחד ההווה לאמיתו עומדות שתי המידות הראשונות והעליונות שהן הטוב והשררה. בטוב הוא ברא את כל הברואים ובשררה הוא מושל בהם. כשלישי עומד ביניהן ה"לוגוס" המלכד את שניהם יחד, כי באמצעות הלוגוס אלוהים הוא גם מושל וגם טוב. והרי הכרובים הם הסמלים של שתי המידות, השלטון והטוב, והחרב סמלו של הלוגוס. כי מהיר תנועה (מתהפכת) וחם (להט) הוא הלוגוס וכל שכן זה של עילת העילות באשר הוא קודם לכול, עובר על הכול, נהגה לפני הכול ומופיע על הכול."

פילון מציג את נושא האיחוד בין הכוחות המנוגדים באופן יותר פילוסופי, אולם בשונה מפירושיו האחרים הוא מספר שרעיון זה הגיע אליו במעין הארה רוחנית (נבואה). הכוחות המנוגדים אצל פילון מתוארים כ"טוב" שהוא הכוח היצירתי שבורא וה"שררה" שהוא הכוח המתנגד שמאפשר לבריאה להתנהל. האיחוד שלהם יוצר את הלוגוס ("המלה" או "הדבר") שממנו נוצר כל היקום. אנו רואים אפוא שאיחוד ניגודים הפנימי שקורה בתוך האדם ושמביא ללידה רוחנית, מקביל לתהליך קוסמי שהוא הבסיס לכל הבריאה[35].

חשיבותה של הלידה רוחנית בתהליך הגדילה הרוחנית נזכרת גם אצל רודי בספרו "קניבליזם רוחני".

"הבריאה בהיבט הפיזי מתבטאת בלידה. אדם נולד באמצעות אמו. הלידה היא מתנת הבריאה שניתנת באמצעות אדם אחר. זוהי הדרגה הגבוהה ביותר של יצירתיות ברמה של הארץ; התינוק שנולד מקבל את כל המתנות שהארץ יכולה להעניק ובמקביל את כל המגבלות שנובעות מהיותו אנושי. לידה מחדש הוא תהליך אוטונומי שמתרחש בתוכנו. ללידתו הרוחנית של אדם נדרש רק מגע עם הרוח. בדומה

[34] "מבחר כתביו הפילוסופיים של פילון" עריכה יוחנן לוי, 1975 (עמוד 63).
[35] דיון נוסף בנושא זה נמצא ב"דרכם הרוחנית של האיסיים" פרק י"א. http://www.inbest.co.il/NGO/Essenes.pdf

ללידה פיזית היא נוצרת ונישאת בתוכנו, והתהליך מלווה בקושי, במאמץ ובמתחים. זוהי המשמעות האמתית של ״הלידה הטהורה״ (האמונה בלידתו של ישוע מרוח הקודש), איחוד אמתי של האלוהי והאנושי שכתוצאה ממנה נוצרת ישות חדשה.״

ההיבט האחרון שאציג לגבי דרכו הרוחנית של ישוע מתייחס לסימבוליקה של המספר שבע שעליה התבססה הדרך הרוחנית האיסיית. ב"דרכם הרוחנית של האיסיים" דנתי בסימבוליקה זו בהרחבה[36] והראיתי את הקשר שלה למערכת הצ'קרות שמקשרת בין המודעות האנושית לממד הרוחני. להלן אציג שוב את עיקרי הדברים באמצעות הטבלה הבאה.

מספר	הדרך האיסיית – יום בשבוע	מדיטציית קונדליני – צ'קרה[37]
1	ראשון	מצח (עין שלישית)
2	שני	גרון
3	שלישי	לב
4	רביעי	טבור
5	חמישי	מין
6	ששי	בסיס עמוד השדרה (קונדליני)
7	שבת	קדקוד הראש (כתר)

הדרך הרוחנית האיסיית סובבת סביב הסימבוליקה של המספרים שבע שלוש וארבע. השבוע הוא בן שבעה ימים, כאשר היום השביעי הוא יום המנוחה ואילו היום הרביעי הוא היום שבו מתחילה ספירת הזמן. השנה האיסיית מורכבת מ- 52 שבועות (364 ימים) ומחולקת ל- 4 עונות בנות 13 שבועות (91 ימים) כל אחת. כל עונה היא בת 3 חודשים והיא מתחילה ביום רביעי בשבוע שהוא ה- 1 לחודש הראשון של העונה ומסתיימת ביום שלישי בשבוע שהוא ה- 31 לחודש האחרון של העונה. היום ה- 31 לחודש השלישי של כל עונה מכונה יום המעבר, ואחריו מתחילה העונה הבאה ביום רביעי. ראש השנה האיסיי חל גם הוא ביום רביעי שהוא ה-1 לחודש הראשון, שמקביל בקירוב לחודש ניסן בלוח העברי.

על פי תיאור הבריאה האיסיי (כפי שמוצג בספר היובלים[38]) ביום השלישי נברא גן עדן, ולכן המעבר בין היום השלישי ליום הרביעי מציין את המעבר בין העולם הרוחני לעולם הפיזי שבו נבראה השמש ומתחילה ספירת הזמן.

כבר הראיתי ב"דרכם הרוחנים של האיסיים" (פרק י"ב) שהמודל האיסיי של חלוקת הזמן מקביל לשיטת התרגול שפיתח רודי, שמטרתה להפעיל את מערכת הצ'קרות וליצור את הקשר בין המודעות האנושית לממד הרוחני (ראו הטבלה שלעיל). תיאור השיטה מופיע ב"דרכם הרוחנית של האיסיים" ולהלן אביא תיאור נוסף כפי שהוא מופיע בספרו של סטוארט פרין "לנווט בנהר הזמן"[39].

[36] ראו "דרכם הרוחנית של האיסיים" פרקים ו', י' – י"ב. http://www.inbest.co.il/NGO/Essenes.pdf
[37] ראו "דרכם הרוחנית של האיסיים" פרק י"ב. http://www.inbest.co.il/NGO/Essenes.pdf
[38] ראו "דרכם הרוחנית של האיסיים" פרק י"א. http://www.inbest.co.il/NGO/Essenes.pdf
[39] Stuart Perrin, "Navigating the River of Time", Blue Kite Press, 2016. Page 31

״התרגיל היה פשוט: למקד את תשומת הלב שלי בצ׳קרה שמתחת לטבור ולבקש ממקום עמוק להיפתח, לוותר ולגדול מבחינה רוחנית. השלב הבא היה לפתוח את הלב. ׳שמור את תשומת הלב שלך מתחת לטבור ותחוש הכרת תודה׳ הוא (רודי) אמר. ׳אינך זקוק למחשבה על מנת לפתוח את הלב, היא רק תפריע לך. הכרת תודה היא הדרך המהירה ביותר לפתוח את הלב. (...) ברגע שתשומת הלב מוסטת (מהמרכז של הטבור) כל המערכת שלנו יוצרת מאיזון. (...) תנסה למשוך את האנרגיה לאורך עמוד השדרה לקדקוד הראש, שם היא תצטבר ותבשיל. כשצ׳קרת הכתר (הלוטוס בעל אלף עלי הכותרת) נפתחת, נוצר קשר בין הנשמה האנושית לנשמה של היקום׳.״

עיקר עבודתו של האדם על עצמו היא במיקוד תשומת הלב (הצ'קרה הראשונה) בטבור (הצ'קרה הרביעית). הצ'קרה שמתחת לטבור היא המקום של האיזון והכוח בתוכנו, והמיקוד של תשומת הלב בה מאפשר לנו לשמור על לב פתוח. כאשר המיקוד הוא בטבור והלב פתוח כל המתחים שמייצגים את הקארמה שלנו זורמים דרך הצ'קרה של המין לבסיס עמוד השדרה, ומשם לצ'קרת הכתר בקדקוד הראש. צ'קרת הלב (הצ'קרה השלישית) מקבילה ליום השלישי שמזוהה אצל האיסיים עם גן עדן, ורק כשהיא פתוחה אדם יכול להיות מאושר. צ'קרת הכתר (הצ'קרה השביעית) היא נקודת הקישור בין המודעות האנושית לממד הרוחני והיא יכולה להיפתח רק לאחר שהתהליך שמתואר כאן קורה בתוכנו לאורך זמן.

לדעתי האיסיים השתמשו במבנה הלוח ובחלוקת הזמן השביעונית כדרך להעברתה של טכניקה רוחנית שקשורה במספר שבע. על כך עמד כבר גורדייף שהצביע על הקשר בין חלוקת הזמן השביעונית לחוק האוקטבה.[40]

״כפי שכבר נאמר קודם לכן, היה חוק האוקטבות על כל ביטוייו ידוע למדע העתיק. אפילו חלוקת הזמן שלנו, כלומר חלוקת ימות השבוע לימי עבודה ויום מנוחה, קשורה באותן התכונות והתנאים הפנימיים של פעילותנו התלויים בחוק הכללי. המיתוס התנ״כי של בריאת העולם בששה ימים ושל היום השביעי שבו שבת אלוהים ממלאכתו גם הוא ביטוי של חוק האוקטבות או רמז לו, אף כי רמז בלתי שלם.״

למרות מרכזיותה של הסימבוליקה שקשורה במספר שבע אצל האיסיים, היא מופיעה רק במרומז במימרות של ישוע. המימרה הראשונה שעוסקת במספר שבע לקוחה מספר הבשורה של תומא.

<u>תומא - מימרה כ"ז</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ: אִם לֹא תִּמָּנְעוּ מִן הָעוֹלָם לֹא תִּמְצְאוּ אֶת הַמַּלְכוּת; וְאִם לֹא תַּעֲשׂוּ אֶת הַשַּׁבָּת לְשַׁבָּתוֹן לֹא תֶּחֱזוּ אֶת הָאָב

המימרה מציגה שני תנאים לחוויה הרוחנית ("תמצאו את המלכות" ו"תחזו את האב") - הימנעות מן העולם ועשיית השבת לשבתון. עשיית השבת לשבתון יכולה להתפרש על פי הפשט כשמירת מצוות השבת. אולם מכיוון שהמימרות בספר הבשורה של תומא עוסקות בעבודה פנימית סביר יותר להניח שהיא מהווה רמז לדרך רוחנית שקשורה במספר שבע.

מימרה נוספת שקשורה לשבת לקוחה מספר הבשורה של מרקוס.

<u>מרקוס ב' 27-28</u>

הוֹסִיף וְאָמַר לָהֶם: "הַשַּׁבָּת נֶעֶשְׂתָה לְמַעַן הָאָדָם וְלֹא הָאָדָם לְמַעַן הַשַּׁבָּת. לָכֵן בֶּן ־ הָאָדָם אָדוֹן גַּם לַשַּׁבָּת.

---

[40] פ.ד. אוספנסקי, "חיפוש אחר המופלא", הוצאת שוקן, 1979 .עמוד 143.

ישוע טוען שמצוות השבת נועדה לשרת את האדם, ואיננה בעלת ערך כשלעצמה. המונח "בן האדם" שהוא "אדון לשבת" מתייחס כנראה לישוע עצמו. הפירוש על פי הפשט הוא מוקשה, אולם אם נפרש את המונח "שבת" כטכניקה רוחנית שמבוססת על המספר שבע, הרי הדברים מתבהרים. הטכניקה (השבת) מיועדת לשימושו של התלמיד הרוחני, והמורה ("האדון") הוא זה שרכש כבר שליטה בטכניקה.

תיאור מלא של טכניקה רוחנית שקשורה למספר שבע נרמז לדעתי במימרה באה מספר הבשורה של תומא.

<u>תומא – מימרה ט"ז</u>

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : אֲנָשִׁים חוֹשְׁבִים אֶל-נָכוֹן כִּי שָׁלוֹם בָּאתִי לָתֵת בָּעוֹלָם. וְלֹא יֵדְעוּ כִּי מַחֲלֹקֶת בָּאתִי לָשִׂים בָּאָרֶץ: אֵשׁ , חֶרֶב, מִלְחָמָה. אָכֵן חֲמִשָּׁה יִהְיוּ בַּבַּיִת; וְנֶחֶלְקוּ שְׁלֹשָׁה עַל הַשְּׁנַיִם וּשְׁנַיִם עַל הַשְּׁלֹשָׁה, אָב עַל בֵּן, וּבֵן עַל אָב; וְהֵמָּה כְּבוֹדְדִים בְּנוּחָם יַעֲמֹדוּ.

ניסוח דומה של מימרה זו מופיע גם אצל לוקס.

<u>לוקס י"ב 49-53</u>

"אֵשׁ בָּאתִי לְשַׁלֵּחַ עַל פְּנֵי הָאָרֶץ וּמָה חָפַצְתִּי שֶׁכְּבָר תִּבְעַר! אֶלָּא שֶׁעָלַי לְהִטָּבֵל טְבִילָה וּמַה כְּבֵדָה עָלַי הַמּוּעָקָה עַד אֲשֶׁר תֻּשְׁלַם! הַסְבוּרִים אַתֶּם שֶׁבָּאתִי לָשִׂים שָׁלוֹם בָּאָרֶץ? לֹא, אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם, אֶלָּא מַחֲלֹקֶת. מֵעַתָּה חֲמִשָּׁה בְּבַיִת אֶחָד יִהְיוּ שְׁרוּיִים בְּמַחֲלֹקֶת, שְׁלוֹשָׁה נֶגֶד שְׁנַיִם וּשְׁנַיִם נֶגֶד שְׁלוֹשָׁה. הָאָב נֶגֶד הַבֵּן וְהַבֵּן נֶגֶד הָאָב; הָאֵם נֶגֶד הַבַּת וְהַבַּת נֶגֶד הָאֵם; הֶחָמוֹת נֶגֶד כַּלָּתָהּ וְהַכַּלָּה נֶגֶד חֲמוֹתָהּ."

ראשית ישוע מכריז שמטרתו היא להביא מלחמה ולא שלום. שוב הפירוש על פי הפשט הוא מוקשה; לא ברור לאיזה מלחמה הכוונה במיוחד לאור המסרים הקודמים של ישוע שהם רוחניים ולא פוליטיים. המימרה נהיית ברורה יותר אם נפרש את ה"מלחמה" כמאבק פנימי שמתרחש בתוך נפשו של התלמיד. אנשים שאינם עוסקים בתרגול רוחני סבורים שמטרתו של התרגול היא להביא לשלווה באמצעות התנתקות מטרדות העולם. אולם המציאות היא בדיוק הפוכה כפי שכותב רודי בספרו "קניבליזם רוחני".[41]

"כאשר תהליך הגדילה הפנימית מתקדם והאני הרוחני מתפתח, תתחילו להיות מודעים להתנגדות פנימית וחיצונית. המאבק הנפשי הפנימי מתבטא במערכות יחסים עם הורים או ילדים, עם בני זוג ועם חברים. כל מי שקרוב אליכם יעבוד באופן לא מודע כנגד התקדמותכם הנפשית בכל דרך אפשרית. זאת איננה גישה שלילית, אלא אינסטינקט שטבוע בנו לשמור על האחרים באותה רמה שבה אנו נמצאים. על מנת לגדול עליכם להעלות גם את אלה שאליהם אתם קשורים. זה אומר שעליכם להתחזק במידה רבה מאוד."

המחלוקת והמלחמה שישוע מדבר עליהן מתרחשות בנפשו של התלמיד. זוהי המלחמה הפנימית שהתלמיד צריך לנהל כנגד עצמו, כאשר הוא בוחר בדרך של התפתחות רוחנית. המשך המימרה גם הוא מוקשה מכיוון שהוא מדבר על מלחמה בין שלושה לשניים. בגרסה של לוקס מימרה זאת מתפרשת כמלחמה בתוך המשפחה. אולם בהנחה שמדובר במלחמה פנימית הרי המימרה אצל לוקס מכילה סתירה פנימית. ברור שאם מדובר במלחמה פנימית המספרים הם סמלים שיש לפרשם בדרך אחרת. ניעזר שוב בדבריו של פילון האלכסנדרוני שמתייחסים לסימבוליקה של המספר שבע.

---

[41] Rudi (Swami Rudrananda), “Spiritual Cannibalism”, The Overlook Press, 1978. עמוד 53.

פילון – על בריאת העולם 91-92[42]

"המספר שבע נמנה בשני מושגים האחד בתוך תחום העשר ובתור כזה נמדד פי שבע ביחידה לבדה, באשר הוא מורכב משבע יחידות. והשני מחוץ לתחום העשר בתור מספר שראשיתו היא בכל אופן היחידה, ביחס למספרים כפולים פי שנים או פי שלשה או (מספרים) לגמרי אנאלוגיים כמו המספר ששים וארבע ושבע מאות עשרים ותשע. הראשון מתרבה – מן היחידה – לפי הכפול בשנים והשני שוב לפי הכפול בשלשה. אך אין להסתכל רק דרך אגב בסוג שלכל אחד מהם (מן המושגים). הנה לשני יש סגולה גלויה ביותר. כי תמיד המספר השביעי המורכב – החל מן היחידה - בתוך (טור) של מספרים כפולי - שנים או כפולי - שלשה או של כפולים במספרים אנאלוגיים לגמרי, הוא גם קובייה וגם רבוע ומכיל את שני הסוגים גם של המהות הבלתי גופנית וגם של הגופנית: של הבלתי גופנית - בשטח שאותו יוצרים הרבועים; ושל הגופנית - בגוף המוצק שאותו יוצרות הקוביות. והוכחה ברורה ביותר הם המספרים האמורים."

פילון מתייחס לתכונה של כל סדרה גאומטרית שמתחילה במספר 1 והמנה של היא Q. על מנת להסביר את התכונה הזו פילון מזכיר שתי דוגמאות שמוצגות בטבלאות שלהלן לגבי Q=2 ו- Q=3. עם כל זאת התכונה שהוא מציג היא כללית לכל ערך של Q.

מספר סידורי	סדרה	חזקה	סמליות
1	1	2^0	
2	2	2^1	
3	4	2^2	רוחני - 2^2
4	8	2^3	פיזי - 2^3
5	16	2^4	
6	32	2^5	
7	64	2^6	איחוד - $(2^3)^2 = (2^2)^3$

מספר סידורי	סדרה	חזקה	סמליות
1	1	3^0	
2	3	3^1	
3	9	3^2	רוחני - 3^2
4	27	3^3	פיזי - 3^3
5	81	3^4	
6	243	3^5	
7	729	3^6	איחוד - $(3^3)^2 = (3^2)^3$

החזקה הריבועית Q^2 שהיא בעלת שני ממדים (ריבוע) מסמלת את העולם הרוחני. החזקה השלישית Q^3 שהיא בעלת שלושה ממדים (קובייה) מסמלת את העולם הפיזי. הסדרה בנויה כך שהערך הראשון שלה הוא 1 ששקול ל- Q^0, הערך השני הוא Q^1 וכן הלאה.

במקום השלישי בסדרה נמצא הערך Q^2 שמסמל את העולם הרוחני, בדומה לגן העדן שנברא על פי תיאור הבריאה האיסיי ביום השלישי. במקום הרביעי בסדרה נמצא הערך Q^3 שמסמל

[42] "כתבי פילון האלכסנדרוני" – ספר ראשון: על בריאת העולם", תרגום יצחק מן, מבוא והוספות משה שוובה, 1931.

את העולם הפיזי, שוב בהתאם ללוח האיסיי שמתחיל את בריאת היקום וספירת הזמן ביום הרביעי. במקום השביעי בסדרה נמצא הערך Q^6 שמסמל את האיחוד בין הרוחני לבין הפיזי מכיוון ש: $(Q^2)^3 = (Q^3)^2 = Q^6$.

המודל הסמלי שאותו מציג פילון מאפשר לנו להבין את דבריו של ישוע על המלחמה הפנימית שמתרחשת בנפשו של התלמיד. המאבק הפנימי הוא בין הרוחני שמסומל על ידי המספר שניים (ריבוע בעל שני ממדים) לבין הפיזי שמסומל על ידי המספר שלוש (קובייה בעלת שלושה ממדים). המאבק מסתיים כאשר נוצר איחוד בין הפיזי לרוחני, שמתרחש כאמור במקום השביעי. השילוב בין דברי פילון למימרה ט"ז מאפשר לפרש את כוונת המימרה כתיאור של תהליך העבודה הפנימית של האדם על עצמו. תהליך זה שמטרתו ליצור את האיחוד בין הפיזי לרוחני מסומל על ידי המספרים שבע שלוש וארבע, בדומה ללוח האיסיי.

כאמור פילון היה בן תקופתו של ישוע והכיר את כת האיסיים שאותה הוא מזכיר בכתביו. היכרות מעמיקה יותר הייתה לו עם כת יהודית במצריים שנקראה המרפאים (תרפויטים), והייתה כנראה קשורה לכת האיסיים (פירוש המילה איסיים בארמית הוא מרפאים)[43]. התיאורים המפורטים של כת המרפאים אצל פילון מצביעים על ההיכרות הקרובה, וייתכן אפילו שפילון היה חבר בכת. ניתן אפוא לשער שהסימבוליקה שאותה מתאר פילון הייתה ידועה לחברים בשתי הכתות (האיסיים והתרפויטים) וגם לישוע.

באמצעות המודל הסמלי של המספרים שמציג פילון ניתן לפרש את מימרה ט"ז כתיאור של הדרך לגדילה רוחנית. דרך זו כרוכה במאבק פנימי שמתרחש בתוכנו בין הפיזי לרוחני. הממד הרוחני הוא צ'קרת הלב (מספר שלוש) והממד הפיזי הוא צ'קרת הטבור (מספר ארבע). מיקוד תשומת בצ'קרת הטבור מאפשר ללב להיפתח. באופן זה יכולים המתחים שמשקפים את הקארמה שלנו לזרום דרך מערכת הצ'קרות ולהפוך לאנרגיה מעודנת יותר. זוהי תחילתו של תהליך ההמרה של הפיזי לרוחני. האנרגיה שנוצרת כתוצאה מתהליך המרה זה עולה לצ'קרה השביעית של הכתר.

כשצ׳קרת הכתר נפתחת, נוצר קשר בין הנשמה האנושית לנשמה של היקום׳.״

[43] ראו "דרכם הרוחנית של האיסיים" פרקים ג'-ד'. http://www.inbest.co.il/NGO/Essenes.pdf

7. סיכום

בהר ציון שבירושלים נמצא מבנה צלבני בן שתי קומות. בקומתו הראשונה נמצא, לפי מסורת עממית שמקורה בימי הביניים, קברו של המלך דוד. בקומה השנייה של אותו מבנה נמצא החדר שבו על פי המסורת הנוצרית נערכה הסעודה האחרונה. הארכאולוג ברגיל פיקסנר סבור שבהר ציון התקיימה הקהילה היהודית-נוצרית הראשונה שכללה את ישוע ואת תלמידיו הקרובים. הם התגוררו לדעתו באותו מקום שבו נמצא היום האתר שמיוחס לקבר דוד ושבקומתו העליונה התקיימה הסעודה אחרונה. מתחת ליסודותיו של המבנה הצלבני נמצאו שרידים של בית כנסת יהודי מהתקופה הרומאית. חיזוק לדעה שמבנה זה היה מקום מגוריהם של ישוע ותלמידיו מתקבל מהעדויות על כך שבסוף תקופת בית שני הייתה בהר ציון קהילה איסיית, שעל שמה נקרא אחד השערים בחומה "שער האיסיים". פיקסנר, שניהל את החפירה באזור של שער האיסיים, מצא שם מקווה כפול ליד השער בצידה החיצוני של החומה שדומה במבנהו למקוואות שהתגלו בקומראן.[44] חוקרים רבים מפקפקים בזיהויו של המבנה כקבר דוד, מכיוון שעל פי האמור בתנ"ך דוד נקבר בעיר דוד. גם מהצד הנוצרי ישנה מסורת חלופית שטוענת שהסעודה האחרונה התקיימה במקום אחר (כנסיית סנט מרק שליד שער יפו). אולם הוויכוח האקדמי על זיהויו של המקום לא מפריע ל"מלחמת הדת" שמתנהלת בין יהודים לנוצרים בנוגע ל"בעלות" עליו[45].

באמצעו של האולם שמיוחס לסעודה האחרונה ניצב עמוד שעליו מגולפת דמות של שקנאית שמאכילה את גוזליה.

מקור: By Episcopal Diocese of Southwest Florida (Jerusalem Street Scenes) [CC BY 2.0 (http://creativecommons.org/licenses/by/2.0)], via Wikimedia Commons[46]

---

[44] ראו "דרכם הרוחנית של האיסיים" פרקים ג', ט'. http://www.inbest.co.il/NGO/Essenes.pdf
[45] ראו: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4325425,00.htm
[46] https://commons.wikimedia.org/wiki/File%3AJerusalem_Street_Scenes_(9076103346).jpg

השקנאי הוא סמל קדום למורה הרוחני שמאכיל את תלמידיו, והתקבל אצל הנוצרים כסמל לישוע. מקורו של הסמל הוא כנראה באופן שבו השקנאית האם מאכילה את גוזליה על ידי מילוי השק שבתחתית מקורה. הגוזלים שמכניסים את ראשם אל פיה הפעור של האם נראים מבחוץ כאילו הם אוכלים את גופה של האם.

סמל זה הוא גם המסר של מאמר זה. ישוע המורה הרוחני פעל כל חייו על מנת לתת לתלמידיו את התזונה הפנימית שהכרחית לתהליך הגדילה הרוחנית שלהם.

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ : לֹא אֲדוֹנֵךָ אֲנִי, יַעַן כִּי שָׁתִיתָ וַתִּשְׁכַּר מִן הַמַּבּוּעַ אֲשֶׁר אָנֹכִי חֲלַקְתִּיו.

אולם לאחר מותו של ישוע עיוותו אלה שהתיימרו לדבר בשמו את תורתו ואת דמותו. הצלב שעליו הוא הוצא להורג הפך להיות הסמל של הדת החדשה. הדת הנוצרית התמקדה במותו של ישוע ונטשה את הדרך לחיים רוחניים שאותה הוא לימד. כך באופן פרדוקסלי הפכה דמותו של ישוע למקור של שנאה לבני עמו היהודיים, שהביאה כמעט להכחדתם הסופית.

אולם "המבוע" שאותו חלק ישוע עם תלמידיו עדיין זורם ועדיין יכול לעורר השראה.

למבוע זה ניסיתי להתחבר במאמר זה שאותו אסיים בדבריו של רודי בספרו "קניבליזם רוחני".

"הסמל שבא לידי ביטוי בדמותו של ישוע התעוות מזמן. אנשים מעטים מתייחסים אליו כאל דרגה רוחנית מעליהם, שבאמצעותה הם יכולים להתקדם אל האינסופי. במקום זה אנשים משתמשים בו כדרגה רוחנית שמולה הם משווים את מצבם הרוחני, ובכך מגבילים את עצמם. כמעט כל המורים הרוחניים הופכים להיות המגבלות של התלמידים שלהם, במקום לשמש כדרגה בחלל שבה התלמיד משתמש כדי לעלות לעולם הרוחני האמתי ומעבר לו."